

¡Venceremos!

Chileläisten poliittisten julisteiden kuva-aiheita vuosilta 1965-1973 ja vuoden 1973 Chilen sotilasvallankaappauksen jälkeen ilmestyneet solidaarisuusjulisteet

Elisa Wistuba Lorca
Kandidaatintutkielma
Taidehistoria
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Toukokuu 2016

Sisältö

1 Johdanto	2
2 Julisteiden historiallinen konteksti	5
2.1 Luokkayhteiskunnasta kohti La Vía Chilenaa	5
2.2 Taiteellinen toiminta Allenden aikana	9
2.3 Chile-solidarisuusliike maailmalla ja Suomessa	11
2.4 Julisteet poliittisena vaikuttamiskeinona	13
3 Chileläisten julisteiden kuva-aiheet	15
3.1 Allende	15
3.2 Chilen lippu	20
3.3 Käsi	22
3.4 Lapsi ja perhe	27
3.5 Työläinen	33
4 Chile-solidarisuusjulisteita	36
5 Päätäntö	39
Lähteet ja kirjallisuus	41
Liite 1	

1 Johdanto

Julisteet voivat ilmaista mitä erilaisimpia asioita. Niiden viesti on usein informatiivinen tai kantaaottava, mutta aiheet voivat yhtäläillä olla esimerkiksi taiteellisia, kaupallisia, poliittisia tai ideologisia. Julisteilla on historian aikana markkinoitu sotaa, puolustettu rauhaa, herätelty katsojien kiinnostusta ajankohtaisiin kysymyksiin ja joskus jopa huudettu apua.

Kandidaatintutkielman kohteena olevat chileläiset julisteet vuosilta 1965-1973 liittyvät kiinteästi maassa tapahtuneisiin yhteiskunnallisiin ja poliittisiin muutoksiin. Ne ilmaisevat myös arvoja ja ihanteita, joita aikakauden poliittisessa ilmapiirissä haluttiin korostaa ja tehdä näkyväksi julisteiden avulla. Poliittisen julisteen ja propagandan ero ei ole aina mustavalkoisen selvästi todistettavissa; on myös katsojasta kiinni, kuinka julisteita tulkitaan. Poliittisella julisteella viitataan tutkimusaineistoon kuuluviin julisteisiin, jotka aihepiiriltään kytkeytyvät Chilen poliittisiin ja yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Tutkimukseni kohteena olevista chileläisistä julisteista suurin osa on vuosilta 1970-1973. Tämä ajanjakso oli myös demokraattisesti valitun sosialistisen presidentti Salvador Allenden virkakausi. Monet julisteista ovat olleet osana Allenden aikaista poliittista kampanjointia.

Tutkimustavoitteeni on tarkastella julisteita ennen kaikkea niiden historiallisessa kontekstissa sekä etsiä julisteille tyypillisiä ja toistuvia kuva-aiheita. Keskeisiä tutkimuskysymyksiä on kolme: Millaisia kuva-aiheita tutkittavista julisteista löytyy? Millainen yhteys julisteiden aiheilla on oman aikansa historiaan? Millä keinoilla julisteissa vedotaan katsojan tunteisiin? Tarkoitukseni ei ole ollut kartoittaa kaikkia julisteista löytyviä kuva-aiheita vaan löytää julisteiden sisällön kannalta joitain keskeisiä ja usein toistuvia elementtejä. Chileläisten julisteiden ryhmittely perustuu niistä löytämiini kuva-aiheisiin.

Tutkimusaineiston analyysimenetelmä on teemoittelu. Olen muodostanut chileläisiä julisteita koskevan aineiston pohjalta viisi ryhmää, joissa toistuu kussakin tietty aihe

eli teema. Teemat on ryhmitelty toistuvien kuva-aiheiden perusteella, ja nimetty niiden mukaisesti. Kullakin kuva-aiheella on oma lukunsa. Yksityiskohtaisemman tarkastelun kohteena ovat kuva-aiheiden historiallinen kontekstoituminen, julisteiden aihepiirit sekä niiden visuaalinen ilme. Kunkin julisteryhmän kohdalla olen ottanut lähempään tarkasteluun 1-3 yksittäistä julistetta. Yksittäisten julisteiden kohdalla olen tarkastellut niiden visuaalisia piirteitä ja kuvallisia viestejä. Liitteiden osana on diagrammi (liite 1, s. 2), josta käy ilmi eri kuva-aiheiden esiintyvyys julisteissa teemoittelun pohjalta.

Keskeinen tutkimusalue rajautuu chileläisiin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin julisteisiin. Olen rajannut tutkimusalueen ulkopuolelle chileläiset musiikki- ja elokuvajulisteet. Pääasiallisena aineistona olen käyttänyt *Cartel chileno* -julistekokoelmaa¹ sekä chileläistä internetsivustoa², jonne on koottu julisteita eri vuosikymmeniltä. Kyseisen sivuston tekijöiden julkaisema espanjankielinen kirja *El afiche político en Chile* on ollut lähteenäni artikkeleiden, opinnäytetöiden ja muun kirjallisuuden ohella. Julisteiden historiallisen kontekstin tutkimisessa tärkeä lähteeni on ollut Heikki Hiilamon teos *Kuoleman listat*. Tutkimusalueeni ulkopuolelle jäävät julisteiden valmistustekniikoiden ja tekijöiden tutkiminen, koska tässä tutkimuksessa keskityn kuva-aiheisiin ja niiden historialliseen kontekstoitumiseen.

Harkinnanvaraisella otannalla valikoitui aineistosta näytteeksi 54 chileläistä julistetta, joista teemoittelun avulla on muodostettu ryhmät. Näytteet valikoituivat keskeisten visuaalisten elementtien perusteella. Yksittäiseen tarkasteluun valitsin harkintani mukaan yhteensä yhdeksän chileläistä julistetta.

Chilessä vuonna 1973 tapahtunut sotilasvallankaappaus ja sitä seurannut seitsemäntoista vuoden aikainen sotilasdiktatuuri muuttivat maan olosuhteet dramaattisesti ja perinpohjaisesti. Koin siksi tärkeäksi tarkastella lyhyesti maailmanlaajuista Chile-solidarisuusliikettä, jonka toiminta ulottui myös Suomeen (luku 2.3). Olen koonnut Suomessa ja maailmalla vuoden 1973 vallankaappauksen

---

¹ Tiedot lähdeluettelon lopussa.

² <http://afichepoliticoenchile.cl>

jälkeen ilmestyneitä Chile-solidaarisuusaiheisia julisteita Työväenmuseo Werstaan, Jyväskylän yliopiston kirjaston, Kansalliskirjaston sekä Lahden julistemuseon arkistoista. Liitteeseen on koottu yhteensä 20 solidarisuusjulistetta (liite 1, kuvat 55-74). Tarkastelen niistä kahta lyhyesti luvussa viisi. Solidarisuusliikkeen julisteiden tarkemman ja laajemman tutkimuksen ajattelen toimivan hedelmällisenä jatkotutkimuksen aiheena, enkä siksi syvenny siihen tässä tutkimuksessa enempää.

Tutkimusaihe kiinnostaa minua monesta syystä. Ensiksikin, se on minulle henkilökohtainen oman chileläis-suomalaisen perhetaustani takia. Chilen tapahtumat ovat olleet läsnä elämässäni chileläisen isäni Rolando Wistuban kautta aina. Hän osallistui aktiivisesti poliittiseen toimintaan Chilessä Allenden aikaisen Unidad Popularin hallintokauden aikana ja tuli Suomeen poliittisena pakolaisena joulukuussa 1973. Hän oli järjestämässä Helsingin Taidehallissa vuonna 1979 pidettyä Allende-museon näyttelyä ja teki sille julisteen (liite 1, kuva 58). Olen toivonut voivani syventää ja laajentaa omaa ymmärrystäni isäni synnyinmaan ja perheeni historiasta tämän tutkimuksen myötä. Olen myös voinut tukeutua isäni antamaan suulliseen tietoon jossain määrin tämän tutkimuksen teossa.

Toiseksi, en ollut ennen syventynyt tutkimaan julisteita, vaikka olinkin aina ollut niistä kiinnostunut. Kandidaatintutkielman myötä tarjoutui mahdollisuus tutustua julisteisiin ajankohtaisesta ja mielenkiintoisesta taidehistorian tarjoamasta näkökulmasta. Lisäksi en löytänyt selkeää julisteiden kuva-aiheisiin perustuvaa jakoa aineistoni *Cartel chileno* -julistekokoelmasta tai käyttämistäni lähteistä. Vastaani ei myöskään ole tullut aiempaa suomenkielistä tutkimusta chileläisistä julisteista, ja aihe on siksi tärkeä.

Tutkimuksen rakenne on seuraava: Luvussa 2 kartoitan julisteiden historiallista taustaa sekä Chilen poliittisten tapahtumien, taiteellisen toiminnan että solidarisuusliikkeen näkökulmasta. Alaluvussa 2.4 pohdin yleisemmällä tasolla julistetta poliittisen vaikuttamisen välineenä sekä propagandan merkitystä. Kolmas luku käsittelee julisteiden kuva-aiheita teemoittain. Neljännen luvun aiheena ovat Chile-solidarisuusjulisteet.

2 Julisteiden historiallinen konteksti

Tutkimuksen pääkohteena ovat chileläiset julisteet ajanjaksolta 1965-1973. Noille vuosille ajoittuvat poliittiset muutokset ja sosiaalinen liikehdintä näkyvät julisteiden aiheissa ja kuvakielessä. Erityisen vaikuttavana pidän vuosien 1970-1973 välistä ajanjaksoa, jolloin Chilessä demokraattisesti presidentiksi valittu Salvador Allende toimi virassaan. Julisteiden aiheet ja niissä käytetty kuvakieli liittyvät Allenden ja hänen kannattajiensa ajamiin muutoksiin. Vuonna 1973 Chilen perustuslaillinen hallitus musertui dramaattisella tavalla: 11. syyskuuta Chilen sotilasvoimat kaappasivat vallan Salvador Allendelta, ja maassa alkoi 17 vuotta kestänyt sotilasdiktatuuri, jolla oli veriset seuraukset. Allendella oli sekä kannattajansa että vastustajansa. Monille hän kuitenkin edusti mahdollisuutta uudenlaiseen yhteiskuntaan, elämään ja paljon toivottuihin muutoksiin. Tässä luvussa taustoitan sitä yhteiskunnallista tilannetta, jonka aikana chileläiset julisteet syntyivät ja josta ne myös ammensivat aiheensa.

2.1 Luokkayhteiskunnasta kohti La Vía Chilena

Chilessä yhteiskunnallinen luokkajako oli kautta historian säilynyt räikeänä. Hyväosaisuus oli jakautunut vain pienelle, omistavalle yläluokalle sekä valtaapitäville maanomistajille, suuryritysten johtajille ja ulkomaisille sijoittajille. Sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoisuus oli suurta. Chilessä vallitsi myös selvä poliittinen jakautuminen: vasemmistoa kannattivat työtätekevä luokka maaseutu- ja teollisuustyöntekijöineen sekä sivistyneistö. Oikeistoon kuului porvaristo ja omistava yläluokka. Sosiaalinen eriarvoisuus ja yhteiskuntaluokkien välisten valta-asetelmien epäsuhta näkyi esimerkiksi maanomistuksessa. Pitkin Chileä levittäytyvien suurmaatilojen omistajat, *patronit*, pitivät alaisuudessaan maatyöläisiä. Maatyöläisten asema oli täysin riippuvainen omistajien kohtelusta.³ Heillä ei myöskään ollut järjestäytyntä ammattiliittoa.

---

³ Hiilamo 2010, 24-25.

Chilen poliittista tilannetta ja asemaa Latinalaisessa Amerikassa⁴ on mahdotonta tarkastella ottamatta huomioon Yhdysvaltain vaikutusta ja osallisuutta alueen tapahtumiin. Yhdysvaltain läheisyys ja sen poliittiset sekä taloudelliset intressit Latinalaisessa Amerikassa näkyivät Chilen kohdalla kiinnostuksena luonnonvaroja kohtaan sekä sekaantumisenä maan sisäiseen politiikkaan. Rikkaista luonnonvaroistaan kuulu Chile tuotti yli kolmanneksen maailman kuparista mutta luonnonvarat olivat ulkomaisten sijoittajien omistuksessa⁵. Kuparintuotanto oli yhdysvaltalaisien yhtiöiden hallussa⁶. Myös esimerkiksi luonnonvaroja hyödyntävä teollisuus, energia, vähittäiskauppa sekä rahoitusala kuuluivat ulkomaiseen omistukseen⁷.

Jouni Kotakorpi tarkastelee pro gradu -tutkielmassaan Yhdysvaltain Salvador Allenden vastaista politiikkaa, ja esittää Yhdysvaltain ja Latinalaisen Amerikan eriarvoisuuden olevan rakenteistunutta: Yhdysvaltain ja Latinalaisen Amerikan voimasuhteet ovat kautta historian olleet toispuoleiset, asetelmana vahvemman suhde heikompaan⁸. Kotakorpi viittaa työssään Latinalaisen Amerikan tutkimukseen keskittyneeseen Lars Schoultsiin, jonka mukaan "Yhdysvaltain Latinalaisen Amerikan -politiikan tarkoituksena on aina ollut palvella Yhdysvaltain tarkoitusperiä ja hyödyttää sen omia pyrkimyksiä niin turvallisuuden, sisäpolitiikan kuin talouden rintamilla."⁹ Yhdysvallat oli pitänyt itseään jo kauan ennen 1970-lukua Latinalaisen Amerikan maita ylempiarvoisena ja piti oikeutettuna sekaantua niiden sisäisiin asioihin¹⁰. Onkin ymmärrettävää, miksi Latinalaista Amerikkaa on yleisesti nimitetty Yhdysvaltain takapihaksi. Kuuban vallankumous vuonna 1959 toimi puolestaan innoittajana monelle Latinalaisen Amerikan maalle, jotka olivat Yhdysvaltain politiikan vaikutuksen alaisia. Chile oli yksi näistä maista.

---

⁴ Latinalainen Amerikka tarkoittaa tässä yhteydessä maantieteellistä ja kulttuurista aluetta, joka kattaa koko espanjan- ja portugalinkielisen alueen Etelä- ja Keski-Amerikassa sekä Karibian saarilla. Vuola, E. & Kettunen, H. 2014, 14.

⁵ Hiilamo 2010, 21, 25.

⁶ Vico 2013, 62.

⁷ Hiilamo 2010, 25.

⁸ Kotakorpi 2008, 22.

⁹ Kotakorpi 2008, 22.

¹⁰ Kotakorpi 2008, 88.

Salvador Allende voitti Chilessä vuoden 1970 demokraattiset presidentinvaalit. Tie voittoon ei ollut kuitenkaan mutkaton: Hän oli ollut ehdolla jo kolmesti ennen voittoa. Yhdysvallat kuului Allenden suurimpiin vastustajiin suuryritysten, maanomistajien ja Chilen oikeiston lisäksi. Ennen vuoden 1970 vaaleja CIA käynnisti Allenden vastaisen kampanjan, jonka rahoituksessa oli mukana myös chileläisiä suuryrityksiä. Tähän toimintaan kuului pelottelukampanjoita, joiden tarkoitus oli mustamaalata Allendea.¹¹

Vuoden 1970 vaaleissa Allendella oli tukenaan useista vasemmistopuolueista koostuva joukko, Unidad Popular (suom. Kansan yhtenäisyysrintama), joka vaalivoiton myötä muodosti hallituksen. Voittaessaan vaalit Allendesta tuli ensimmäinen vapailla demokraattisilla vaaleilla valittu sosialismia kannattava presidentti Chilessä.¹² Hän oli vakuuttunut rauhanomaisesta mahdollisuudesta yhteiskunnallisiin muutoksiin, eikä ajanut aseellista vallankumousta. Hän halusi johtaa Chileä kohti sosialismia demokraattisten ja perustuslakiin tukeutuvien muutosten kautta¹³. Hän edusti etenkin Chilen työväestölle ja muille vähempiosaisille mahdollisuutta oikeuksien toteutumiseen, ihmisarvoiseen elämään ja yhteiskunnalliseen tasa-arvoon. Allenden voitto herätti kiinnostusta ja odotuksia ympäri maailman¹⁴.

Allenden politiikan ja yhteiskunnallisten uudistusten uutta suuntaa kutsuttiin nimellä *La Vía Chilena al socialismo* - "Chilen tie kohti sosialismia"¹⁵. Hallitukseen päästyään Allende tavoitteli lakimuutoksia, jotka vähentäisivät maassa vallinnutta epätasa-arvoa ja köyhyyttä, ajaen etenkin vähempiosaisten oikeuksia. Ajatus aseettomasta, perustuslakiin nojaavasta vallankumouksesta erosi Kuuban vuoden 1959 esimerkistä, jossa vallankumous oli tapahtunut aseellisin keinoin.

---

¹¹ Hiilamo 2010, 27-28.

¹² La vía democrática al socialismo, Salvador Allende Gossens (1908-1973). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-799.html>

¹³ Kotakorpi 2008, 59.

¹⁴ La vía democrática al socialismo, Salvador Allende Gossens (1908-1973). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-799.html>

¹⁵ Kotakorpi 2008, 59.

Allenden ja Unidad Popularin ohjelmassa¹⁶ esitettyjä asioita olivat esimerkiksi kuparin ja kaivosteollisuuden kansallistaminen, maareformi, työläisten oikeuksien ja aseman parantaminen, yhteiskunnallinen tasa-arvo, parannukset terveydenhuollon järjestelmään, koulutuksen uudistaminen sekä lasten aliravitsemustilaan puuttuminen jakamalla päivittäin ilmaista maitoa kaikille alle 15-vuotiaille lapsille Chilessä.¹⁷

Allenden voitto ei ollut Yhdysvalloille mieleen, eikä se halunnut muiden maiden ottavan esimerkkiä Chilen ainutlaatuisesta esimerkistä ja sosialismin demokraattisesta voitosta¹⁸. Yhdysvallat ja CIA jatkoivat Allenden vastaista kampanjointia tukien myös rahallisesti Allenden vastustajia, kuten esimerkiksi maan vaikutusvaltaista oikeistolaista päivälehteä.¹⁹ Myös Chilen sotilasvoimien upseeristolla oli kiinteät suhteet Yhdysvaltoihin²⁰. Chilen Yhdysvaltain suurlähetystö luotti sotilasvoimien toimiin Allenden ja hänen kannattajiensa kukistamiseksi²¹. 11. syyskuuta vuonna 1973 Chilen sotilasvoimat kaappasivat vallan kenraali Augusto Pinochetin johdolla. Presidentinpalatsia La Monedaa pommitettiin, minkä aikana Salvador Allende kuoli ollessaan La Monedassa. Perustuslaillinen hallitus kaatui sotilasjuntan ottaessa vallan. Alkoi 17 vuotta kestänyt sotilasdiktatuuri²².

Diktatuurin aikana juntan vastainen oppositio tukahdutettiin väkivalloin, rikkomalla räikeästi ihmisoikeuksia. Satojatuhansia chileläisiä lähti maasta pakoona vainoja, kidutuksia, katoamisia ja murhia. Pakolaisten tarkkaa lukumäärää on vaikea määrittää.²³ Arvioita on kuitenkin tehty: Sotilasdiktatuurin aikana, vuosina 1973-1990 kuoli ja katosi arviolta kolme ja puoli tuhatta ihmistä. Kidutuksen ja vankeuden uhreiksi päätyi lähes kolmekymmentätuhatta ihmistä. Kadonneiden kohtaloa ei

---

¹⁶ Programa básico de gobierno de la Unidad Popular: candidatura presidencial de Salvador Allende, 1970.

¹⁷ Programa básico de gobierno de la Unidad Popular: candidatura presidencial de Salvador Allende, 1970. 10-46.

¹⁸ Kotakorpi, 88.

¹⁹ Heinonen 2013, 18.

²⁰ Hiilamo 2010, 39.

²¹ Vico 2013, 57.

²² Junta Militar de Gobierno. 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile.

<http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-92407.html>

²³ Christiaens, K. ym. 2014, 8, 18.

koskaan selvitetty. Juntan toimesta ihmisiä kidutettiin, pidätettiin laittomasti, vangittiin ja teloitettiin.²⁴ Santiago de Chilessä sijaitseva Estado Nacional -kansallisstadion toimi keskitysleirejä muistuttavana teloitusareenana ja kidutuspaikkana lukuisille juntan vastustajille²⁵. Chilestä lähti diktatuurin aikana kaiken kaikkiaan arviolta 1-1,8 miljoonaa henkilöä joko poliittisina pakolaisina tai muista syistä²⁶. Vuosina 1973-1977 Suomeen saapui 182 chileläistä²⁷.

2.2 Taiteellinen toiminta Allenden aikana

Chilessä Allendea kannattavien poliittisten julisteiden synty ajoittuu samaan taiteellisen liikehdinnän aikaan, jolloin seinämaalaukset (esp. *murales*) olivat osa poliittista aktiivisuutta. Seinämaalaukset ja julisteet saivat vaikutteita toisiltaan sekä kuva-aiheiden että iskulauseiden muodossa.

Seinämaalaukset saivat alkunsa vasemmistopuolueiden nuorisoryhmistä, joita kutsuttiin prikaateiksi (esp. *brigadas*). Toimintansa alkuaikoina niiden tavoitteena oli tukea Allenden ehdokkuutta vuoden 1970 presidentinvaaleissa ja vaalivoiton myötä prikaatit kehittyivät toteuttamaan suuria seinämaalauksia juhlistamaan Chilen uutta suuntaa. Seinämaalausten aiheissa kuvattiin esimerkiksi politiikan ja taiteen välistä suhdetta sekä kasvatukseen ja kansaan liittyviä teemoja. Niissä käytettiin vasemmistolaisia iskusanoja, joita haluttiin kansanomaistaa ja joilla kuvattiin meneillään olevia poliittisia tapahtumia. Maalauksissa näkyi myös vaikutteita meksikolaisista monumentaalimaalauksista, ja osa niistä oli varsin kookkaita, jopa kilometrin pituisia. Niistä muodostui vallitseva osa katukuvaa.²⁸ Seinämaalaukset ja poliittiset julisteet olivat osa taiteellista liikehdintää, jolla yhteiskunnallisia uudistuksia haluttiin tukea.

---

²⁴ Heinonen 2013, 19-20.

²⁵ Hiilamo 2010, 61-62.

²⁶ Christiaens, K. ym. 2014, 18.

²⁷ Heinonen 2013, 59.

²⁸ Rojas-Mix 1975, 37.

Chileläinen vasemmistohenkinen älymystö ja taiteilijapiirit tukivat Unidad Popularin ohjelmaa ja siinä ajettuja muutoksia. Ohjelmassa nostettiin esiin taiteen ja kulttuurin saavutettavuus kaikille koulutusjärjestelmän uudistamisen kautta. Siinä painottui myös työläisten oikeus taiteeseen ja uudenlaisen kulttuurin rakentaminen.²⁹ Unidad Popularin ohjelmaan kuului myös “massojen” poliittinen kasvattaminen³⁰. Tähän liittyi poliittisen sanoman ilmaisua myös taiteen keinoin, kuten julisteiden ja seinämaalausten avulla.

Solidaarisuuseumuseo oli vuonna 1971 alkanut museohanke, jossa eri maiden taiteilijat halusivat osoittaa tukensa Allendelle ja Unidad Popularille sekä ilmaista kannatuksensa Chilessä tapahtuvalle yhteiskunnalliselle muutokselle³¹. Solidaarisuuseumuseo oli merkittävä kansainväliset mittasuhteet saavuttanut taiteellinen ja samalla yhteiskunnallinen liike, jossa toteutui Allenden ja Unidad Popularin ajama idea kulttuurin ja yhteiskunnan, taiteen ja kansan yhteenliittymisestä.

Solidaarisuuseumuseo toteutettiin Allenden aikana Chilessä Santiagossa. Tarkoituksena oli koota yhteen kansainvälisten taiteilijoiden lahjoituksia, joilla tuettiin Allendea. Solidaarisuuseumuseon Chilen toiminnan aikana saatiin lahjoituksena yli 1000 työtä eri taiteilijoilta maailmanlaajuisesti. Lahjoitusten määrä oli ennenkuulumaton ja ne olivat laadultaan korkeatasoisia: mukana oli kansainvälisiä aikansa tärkeimpiä taiteilijoita niin Euroopasta, Yhdysvalloista, Latalalaisesta Amerikasta kuin Japanistakin. Joan Miró lahjoitti hankkeeseen maalauksensa “Voiton kukko” (1972). Sen kuvasta tehtiin Solidaarisuuseumuseon avajaisjuliste.³²

Sotilasvallankaappaus vuonna 1973 keskeytti Solidaarisuuseumuseon kehittymisen Chilessä. Vallankaappauksen jälkeen toiminta kuitenkin jatkui maanpaossa olevien

---

²⁹ Programa básico de gobierno de la Unidad Popular: candidatura presidencial de Salvador Allende, 1970, 28.

³⁰ Programa básico de gobierno de la Unidad Popular: candidatura presidencial de Salvador Allende, 1970, 44.

³¹ Balmes 1978, 127.

³² Balmes 1978, 126-127; Voionmaa 2010, 33, 114.

taiteilijoiden voimin³³. Toiminta sai nyt nimekseen Museo Internacional de la Resistencia (suom. Kansainvälinen Vastarintamuseo). Diktatuuria ja Pinochetin johtamaa sotilasjunttaa vastustavat taiteilijat osallistuivat töillään solidaarisuuden osoittamiseen ympäri maailmaa. Kunkin osallistuvan maan taiteilijat lahjoittivat töitään omissa kotimaissaan pidettäviin näyttelyihin. Ajatuksena oli toimittaa näyttelyihin lahjoitetut työt Chileen sitten kun diktatuurin aika olisi ohi. Vuonna 1979 järjestettiin Allende-museo Suomi -niminen Kansainvälisen Vastarintamuseon näyttely Helsingin Taidehallissa (liite 1, kuva 58). Diktatuurin ajan päätyttyä vuonna 1991 Santiagossa pidettiin Solidaarisuusmuseo Salvador Allenden avajaisnäyttely (liite 1, kuva 74), jonne saapui taideteoksia eri maiden Kansainvälisistä Vastarintamuseoista³⁴.

2.3 Chile-solidaarisuusliike maailmalla ja Suomessa

Allenden valinta presidentiksi ja “La Vía Chilena al socialismo”, Chilen perustuslaillinen ja rauhanomainen tie kohti sosialismia olivat herättäneet laaja-alaista kiinnostusta kansainvälisesti³⁵. Vuoden 1973 vallankaappaus aiheutti välittömän reaktion maailmanlaajuisesti: ihmisoikeus- ja solidaarisuusjärjestöt sekä lukemattomat ihmiset ympäri maailman järjestäytyivät aktiivisesti vastustamaan Pinochetin junttaa ja sen harjoittamaa terroria. Chilen hätä herätti globaalin solidaarisuusliikkeen, joka kesti sitkeästi läpi diktatuurin ajan.³⁶ Apua ja tukea osoitettiin konkreettisoin keinoin ja järjestäytyneen toiminnan kautta, kuten perustamalla komiteoita ja järjestämällä laajoja mielenosoituksia³⁷. Myös valtioiden viralliset tahot reagoivat Chilen tilanteeseen vastustamalla sotilasjunttaa.

Solidaarisuutta osoitettiin laajalti myös taiteen keinoin. Kansainvälisen Vastarintamuseon kautta järjestetyt näyttelyt eri maissa kokosivat esille taiteilijoiden töitä solidaarisuuden osoituksena. Kuvataiteilijoiden lisäksi myös maanpaossa olevat

---

³³ Rojas-Mix 1975, 38.

³⁴ Voionmaa 2010, 98.

³⁵ Christiaens, K. ym. 2014, 14.

³⁶ Christiaens, K. ym. 2014, 7.

³⁷ Christiaens, K. ym. 2014, 24.

chileläiset muusikot, runoilijat ja elokuvantekijät loivat diktatuurinvastaista protestikulttuuria³⁸. Useana vuonna järjestetyllä Helsingin Laulufestivaalilla osoitettiin solidaarisuutta Chilelle kansainvälisten ja kotimaisten muusikoiden voimin (liite 1, kuva 57).

Chilen tapahtumat ja presidentti Salvador Allenden menehtyminen väkivaltaisissa olosuhteissa koskettivat suomalaisia poliittisista näkemyksistä riippumatta ja juntan ihmisoikeusloukkaukset tuomittiin yli puoluerajojen. Myös kirkko vastusti vallankaappausta. Suomi-Chile-seura perustettiin jo vallankaappauksen päivänä 11. syyskuuta 1973, ja sen jäsenmäärä kasvoi kovaa vauhtia muutaman kuukauden sisällä. Jäseniä oli runsaimmillaan jopa 100 000. Seuran perustamista oli tosin valmisteltu jo joitain kuukausia aiemmin, ajatuksena tukea Chilen demokraattista sosialismia.³⁹ Laaja-alaiseen Chile-solidaarisuusliikehdintään ottivat aktiivisesti osaa myös Suomen vasemmisto ja ammattiyhdistysliike. Myös koulut ja ylioppilaskunnat osoittivat tukensa Chilelle. Opiskelijajärjestöt aktivoituivat kansainvälisesti.⁴⁰ Suomi vastaanotti pakolaisia Chilestä: Vuosina 1973-1977 Suomeen saapui 182 chileläistä⁴¹.

Julisteiden avulla otettiin kantaa Chilen tilanteeseen ja osoitettiin sen kansalle tukea ja solidaarisuutta. Solidaarisuusjulisteilla tehtiin näkyväksi sitä todellisuutta ja hätää, mitä Chilessä elettiin. Ennen vallankaappausta ilmestyneissä chileläisissä julisteissa Allenden ja Unidad Popularin politiikan tukeminen on ilmeistä. Solidaarisuusjulisteissa vedotaan taistelutahtoon, empatiaan ja konkreettisen avun järjestämiseen. Julisteilla oli tärkeä rooli poliittisena vaikuttamiskeinona sekä informatiivisuutensa että vahvasti tunteisiin vetoavan visuaalisen viestinsä kautta.

---

³⁸ Christiaens, K. ym. 2014, 27.

³⁹ Hiilamo 2010, 67-69.

⁴⁰ Heinonen 2013, 56-57.

⁴¹ Heinonen 2013, 59.

2.4 Julisteet poliittisena vaikuttamiskeinona

Julisteiden visuaalisten elementtien ja kuva-aiheiden tarkastelun kautta on mahdollista löytää merkityksiä ja viestejä, joiden avulla katsojaan pyritään vaikuttamaan. Tässä luvussa pohdin yleisellä tasolla poliittisten julisteiden tavoitteita, käyttötarkoituksia ja yhteyttä propagandaan.

Poliittisissa julisteissa korostuu symbolisten kuvien ja vaikuttavien elementtien, kuten esimerkiksi poliittisten johtohahmojen tai isänmaallisten aiheiden käyttö. Iskulauseet ja ytimekkäät tekstit yhdistettynä kuvaan toimivat voimakkaana huomion herättäjänä. Tunteisiin voidaan vedota sanoin ja kuvin. Propagandististen julisteiden päämääränä on vaikuttaa katsojan mielipiteisiin ja muokata niitä haluttuun suuntaan.⁴² Visuaaliset viestit eivät kuitenkaan koskaan ole yksiselitteisiä: katsojan omakohtainen tulkinta sekä aatteellinen ja historiallinen konteksti vaikuttavat siihen, millaisia sävyjä viesteistä välittyy.

Julisteet jo nimensä mukaisesti julistavat jotakin: niillä on viesti, ne välittävät sanoman, kertovat, haastavat ja huutavat kuvien ja painettujen sanojen kautta. Poliittisista piirroksista kertovassa Helsingin Sanomien artikkelissa⁴³ todetaan onnistuneen poliittisen piirroksen kertovan kohteestaan suuremmin ja enemmän kuin puheet tai pitkät kirjoitukset. Kuvan voima ja sen vaikuttavuus on olennaista myös onnistuneessa poliittisessa julisteessa. Millaisia eri tehtäviä poliittisella julisteella on ja ketkä sitä ovat historian saatossa käyttäneet?

Poliittisella julisteella voidaan tuoda esiin ideologisia arvoja, ottaa kantaa, kampanjoida poliittisten päämäärien puolesta, välittää informaatiota ja kannustaa toimimaan. Visuaalisilla keinoilla luodaan mielikuvia. Poliittisten julisteiden sijoittelu osaksi katukuvaa tai muuta julkista tilaa korostaa niiden tehtävää yhteiskunnallisina

---

⁴² Vico 2013, 24

⁴³ Mahlamäki, H. 2016. <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1458445461771>.

viestinvälittäjinä. Kuvalliset ja sanalliset merkitykset tähtäävät vaikuttamaan katsojaan.

Poliittisiin julisteisiin yhdistyy helposti mielikuva propagandasta. Propaganda -sana ei ole sävyltään neutraali, vaan siihen liittyy usein mielikuvia uhkaavuudesta, vilpillisyydestä ja manipulatiivisuudesta. Sanan alkuperäinen merkitys on tarkoittanut systemaattista uskomusten, arvojen ja käytäntöjen tunnetuksi tekemistä ja levittämistä.⁴⁴ Mielipiteenmuokkaus on propagandassa keskeistä. Julisteita on tyypillisesti käytetty myös sotapropagandassa⁴⁵.

Erilaiset ja toisilleen ideologisesti vastakkaiset aatteet kuten esimerkiksi fasismi ja kommunismi, ovat käyttäneet propagandakuvastoissaan hyvinkin samantyyppistä kuvakieltä. Esimerkiksi kansallissosialistisen Saksan taiteessa ja sosialististen maiden sosialistisessa realismissa on löydettävissä yhtymäkohtia: kummatkin ilmaantuivat samoihin aikoihin 1930-luvulla, kummatkin idealisoivat työläisiä ja maalaisia sekä nostivat johtajansa henkilöpalvonnan asteelle. Kumpikin käytti myös helposti tulkittavaa populistista tyyliä, joka oli suunnattu suurille ihmisjoukoille.⁴⁶

Samankaltaista poliittista kuvastoa ovat käyttäneet historian aikana sekä äärioikeisto että äärivasemmisto ideologisesti vastakkaisuudestaan huolimatta. Tulkitsijasta riippuu, mitkä visuaaliset piirteet ja elementit yhdistetään propagandaan. Helposti tunnistettavat visuaaliset elementit toimivat voimakkaina vaikuttajina katsojaan; ne ovat tyypillisiä myös poliittisissa julisteissa, joissa viestin sisältö ja merkitys voi olla sekä voimallinen että monitasoinen.

---

⁴⁴ Clark 1997, 7.

⁴⁵ Barnicoat 1972, 222.

⁴⁶ Clark 1997, 73.

3 Chileläisten julisteiden kuva-aiheet

Tutkimissani julisteissa on paljon erilaisia toistuvia kuva-aiheita. Olen valinnut viisi eri kuva-aihetta lähempään tarkasteluun. Keskeistä kussakin ryhmässä on tietyn visuaalisen elementin tärkeys: se voi olla hallitsevana osana kuvan visuaalista ilmettä tai muutoin olla merkityksellinen kuvan tulkinnan kannalta. Julisteiden kuva-aiheissa on myös päällekkäisyyttä, jolloin julisteen kuvassa on useampaan ryhmään sopivia visuaalisia elementtejä. Tämän takia olen numeroinut työn liitteeseen kaikki tarkastelemani chileläiset julisteet, jotka kuuluvat kuva-aiheiden pohjalta muodostettuihin ryhmiin. Osa julisteista kuuluu useampaan ryhmään. Tarkempi lista kuhunkin kuva-aiheen ryhmään kuuluvista julisteista löytyy liitteen taulukosta (liite 1, s. 1).

3.1 Allende

*"Venceremos, venceremos,
con Allende en septiembre a vencer.
Venceremos, venceremos,
¡la Unidad Popular al poder!"
(kertosäe laulusta Venceremos)*

Ylläolevat sanat ovat Allenden vaalikampanjaan sävelletyn laulun kertosäkeestä. Suomeksi ne tarkoittavat "Voittakaamme, voittakaamme, Allenden kanssa syyskuussa voittoon. Voittakaamme, voittakaamme, Unidad Popular valtaan!" Laulun kertosäkeessä kuvastuu tunnelma vuoden 1970 syyskuun presidentinvaaleissa, jotka Allende voitti. "Venceremos" muodostui myös Allenden käyttämäksi iskulauseeksi.

Tämän julisteryhmän viidessä julisteessa Allenden kuva on hallitsevana kuva-aiheena. Häntä on tyypillisesti kuvattu julisteissa suurikokoisella kasvokuvalla tai kättään kohottaen tervehtimässä. Julisteiden aiheet liittyvät presidentinvaalien ajan kampanjointiin, Allenden voiton vuosipäivään sekä lehtihaastattelun

mainokseen. Kahdessa julisteessa, jotka ovat ilmestyneet presidentinvaalien aikaan vuonna 1970, näkyy Allenden kuvan yhteydessä teksti "Venceremos" (liite 1, kuvat 2 ja 3). Kolmessa julisteessa Allende kuvataan väkijoukon ympäröimänä tai sen yläpuolella (liite 1, kuvat 2, 3 ja 5). Allenden lehtihaastattelua mainostavassa julisteessa on suuri kasvokuva, jossa Allende ilmeestä päätellen on kuvattu parhaillaan puhumassa (liite 1, kuva 4).

Kuva: Tuntematon tekijä, noin 1970. (liite 1, kuva 1.)

Yllä olevan julisteen mustavalkoisessa valokuvassa näkyy kolme liehuvaa Chilen lippua, vasemmassa alareunassa osa mikrofonista, Salvador Allende ja hänen yläpuolellaan teksti "tengo fé en Chile y su destino" (suom. "Minä uskon Chileen ja sen tulevaisuuteen"). Allende katsoo kuvassa samaan suuntaan, jonne hän kädellään tervehtii: aivan kuin hänen edessään olisi väkijoukko, joka on tullut häntä kuulemaan. Mikrofonit tuo mieleen puheen pitämisen.

Kuvan pinta jakautuu niin, että vasemmalle puolelle sijoittuvat Chilen liput ja oikealle Allenden hahmo ja teksti. Allenden kohotetun käden kämmen sijoittuu kuvan keskikohdan alueelle. Katsojan huomio kiinnittyy käteen, joka symboloi kuvassa

johtajuutta, inhimillisyyttä ja läsnäoloa. Kuvakulma on alhaalta ylöspäin, jolloin syntyy vaikutelma korkeudesta, kuin katsoja olisi osa kuvan ulkopuolelle rajattua väkijoukkoa, joka katsoo ylöspäin kohti Allendea. Alhaalta päin otettu kuva korostaa kohteen arvostettua asemaa. Allenden kämmen myös sijoittuu sen vieressä olevan Chilen lipun valkoisen tähden kanssa melko samalle korkeudelle, ja ne ovat samaa kokoluokkaa. Viisisakarainen tähti rinnastuu käteen, joka on kuin uuden suunnan näyttäjä Chilelle. Käden tummuus vaaleaa taustaa vasten luo myös vastakkaisuutta lipun valkoiselle tähdelle, jonka tausta on tumma. Käden linja on samansuuntainen vieressä olevan lipun reunan kanssa.

Kuvassa olevat liput laskeutuvat diagonaalisesti kohti Allendea ja johdattelevat katseen Allenden hahmoon. Kuvasta näkee, että liput ovat liikkeessä, kuin heiluen tuulen mukana. Ylhäältä alaspäin laskeutuvat liput luovat jatkumon Allenden ylöspäin kohotetulle kädelle. Lippujen valkoiset tähdet ja Allenden kämmen luovat kuvaan rytmiä, jonka keskipisteenä on kohotettu kämmen. Allende näyttäytyy Chilen toivona, tulevaisuutena ja vahvana mutta samalla inhimillisenä johtohahmona. Hänen ilmeensä luo kuvaan myönteisen ja empaattisen tunnelman: hän hymyilee kansalle, johon kuvan katsoja voi samaistua.

Myös kuvan lainausmerkeissä oleva teksti on suunnaltaan diagonaalinen. Se luo tunteen liikkeestä ja hetkellisyydestä: aivan kuin teksti olisi kirjoitettu käsin ja se olisi Allende sanoma. Lainausmerkit korostavat yhteyttä puhumiseen, ääneen sanomiseen. Tekstin sijoittelu Allenden yläpuolelle ohjaa katsojaa ajattelemaan, että lause voisi olla Allenden suusta. Teksti näyttää mustekynällä kirjoitetulta. Käsin kirjoitettua tekstiä käytetään tehokkeinona: se korostaa viestin inhimillisyyttä ja omakohtaisuutta.

Kuva: Tuntematon tekijä, 1970. (liite 1, kuva 2)

Yllä olevan julistekuvan yläosassa keskellä on Allenden suurikokoinen kasvokuva. Se näyttää pohjautuvan mustavalkovalokuvaan, jossa kontrastit ovat voimakkaat: varjostukset piirtyvät esiin selvästi ja tasaisella värillä. Mustavalkokuvan sijaan Allenden kasvokuvassa on sinistä ja sinipunaisista, samoin kuin sen alla olevassa kuvassa, jossa on väkijoukko. Kuvan asetelma on merkityksellinen: Allenden kasvot ovat suurena väkijoukon yläpuolella, kuin taivasta vasten. Sinipunainen väri liittyy kasvokuvan alla olevaan kuvaan ihmisjoukosta. On kuin tuo joukko muodostaisi jatkeen Allenden kasvoille ja asettuu hänen kehonsa tilalle. Muodostelmasta tulee merkityksellinen: Allende ja kansa ovat yhtä.

Kuvan värit ovat symbolisia: punainen, sininen ja valkoinen viittaavat Chilen lippuun, joka muodostuu Allenden kasvokuvan taustalle. Lippu muodostaa väkijoukon yläpuolelle taivaan, jonka punainen osa jatkuu yli lipun rajojen - punainen on myös Allenden edustaman Chilen sosialistisen puolueen tunnusväri. Allenden kasvokuva asettuu taivasta vasten, symbolisesti kansan yläpuolelle, mikä viittaa hänen johtajuuteensa. Allenden kasvot on kuvattu niin, että katsoja voi ajatella olevansa kasvotusten tämän kanssa. Väkijoukko on puolestaan kuvattu hieman yläviihistosta. Se on kuin joukko mielenilmaisijoita, jotka on kuvattu ilmaisemassa kannatustaan Allendelle: "Venceremos", Allenden käyttämä iskulause levittäytyy kuin kankaalle kirjoitettuna katsojan eteen. Chilen lippua kutsutaan myös nimellä "La Estrella Solitaria" (suom. "yksinäinen tähti"). Julisteessa Allenden pää peittää tähden kaksi sakaraa: "Yksinäinen tähti" ei ole enää yksin, vaan sen eteen on tullut Allende, kuin uuden suunnan näyttäjänä. Johtohahmo on kuvattu suurena, kansallisen tunnuksen edessä kuin uutena kansallisena symbolina.

Allende syntyi 1908 Valparaísossa yläluokkaiseen perheeseen. Hän opiskeli lääkäriksi ja oli aktiivinen poliittisesti jo opiskeluajoiltaan lähtien. Vuosina 1938-1941 hän toimi sosiaali- ja terveysministerinä radikaalipuolueen Pedro Aguirre Cerdan presidenttikaudella. Sitten Allende toimi senaattorina vuodesta 1945 vuoteen 1970.⁴⁷ Hän asettui ehdolle presidentiksi kolmesti ennen kuin voitti vuoden 1970 vaalit voittaen tuolloin täpärästi oikeistolaisen vastaehdokkaansa Jorge Alessandrin. Presidenttikisassa oli mukana myös kolmas ehdokas, kristillisdemokraattien Radomiro Tomic, joka sai vähiten ääniä.⁴⁸

Yhdysvallat ja Chilen oikeisto, joille Allenden voitto ei ollut mieleen, kampanjoi Allendea vastaan jo ennen vaalivoittoa⁴⁹. Allenden "La Vía Chilena al Socialismo", Chilen tie kohti sosialismia oli Yhdysvalloille vaarallinen esimerkki. Yhdysvallat pelkäsi muidenkin Latinalaisen Amerikan maiden ottavan Chilestä mallia ja piti

---

⁴⁷ La vía democrática al socialismo, Salvador Allende Gossens (1908-1973). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-799.html>

⁴⁸ Vico 2013, 55.

⁴⁹ Hiilamo 2010, 27-28.

Allenden voittoa arvovaltatappiona.⁵⁰ Kiristynyt poliittinen ilmapiiri vaikutti myös julisteiden tehtävään: vasemmistoa ja Allenden sosialismia tukevat julisteet toimivat poliittisen taistelun välineinä.⁵¹ Allende näyttäytyy kampanjajulisteissaan kansaa lähellä olevana johtajana: voimakkaana ja samalla inhimillisenä.

3.2 Chilen lippu

Chilen lippu tai siihen viittaavat värit esiintyvät useissa julisteissa: monissa eri ryhmiin luokittelemisiani julisteissa lippu näyttäytyy joko kuvan taustalla, sen hallitsevana elementtinä tai osana muista elementeistä koostuvaa kuvaa pienessä koossa. Tähän ryhmään kuuluu 15 julistetta, joissa Chilen lippu on muodossa tai toisessa merkityksellinen. Kaikissa julisteissa lipulla on kuvassa tehtävä: se osoittaa, että julisteen aihe koskee juuri Chileä ja chileläisiä, ja korostaa isänmaallisuutta. Lippu symboloi kansaa, valtiota ja isänmaata, ja sen tehtävä julisteissa onkin

kohottaa yhtenäistä kansallistunnetta. Monessa julisteessa lippuun liittyy hahmo, joka sitä pitelee, kuten lapsi tai työläinen: näissä julisteissa aihe liittyy tyypillisesti kuvatus ihmisryhmän oikeuksien ajamiseen. Lapsen pitelemä lippu herättää ajatuksia lapsista maan tulevaisuutena ja lapsen asemasta ja oikeuksista. Työläisen pitelemänä lipun merkitys yhdistyy Chilen työväenliikkeeseen ja korostaa työläisten ja työn teon tärkeyttä isänmaalle.

Kuva: Vicente & Antonio Larrea, Luis Albornoz, 1972. (liite 1, kuva 6)

⁵⁰ Kotakorpi 2008, 88.

⁵¹ Vico 2013, 57.

Edellisen sivun monivärisessä julistekuvassa on piirretty ihmisjoukko, joka seisoo yhtenä ryhmänä suurten kupariharkkojen päällä. Hahmot on kuvattu hyvin yksityiskohtaisesti, ja niissä on viittauksia eri ammattikuntien ja väestönsien edustajiin. Tiheästi lähekkäin kuvatut hahmot ja niiden pienet ja värikkäät yksityiskohdat luovat kuvaan moniulotteista symboliikkaa. Kuva luo kontrastin valkoiselle taustalle, ja erottuu sitä vasten selkeästi. Kuvan hahmot on piirretty edestäpäin ja niiden katseet on suunnattu kohti katsojaa. Värit ovat tasaiset ja niiden monipuolisuus luo kuvaan eloisan ja runsaan tunnelman: väreillä korostetaan jokaisen hahmon yksilöllisyyttä. Yhdessä joukosta muodostuu tiivis ja kirjava joukko kansan eri osien edustajia.

Kaikkein korkeimmalla kuvassa, lähellä julisteen tekstiä on Chilen lippu. Sitä pitelee kädessään poika, jonka voi erottaa lapseksi kasvojen pelkistetystä piirrostyylistä, jolla julisteessa on kuvattu myös muita lapsia. Lippu ihmisjoukon yhteydessä viittaa chileläisyyteen, ja ihmishahmot edustavat Chilen kansaa. Kuvassa näkyy edustettuna väestön eri osia, jotka voi erottaa tunnusomaisen vaatetuksen tai muun yksityiskohdan kautta. Hahmojen joukossa on esimerkiksi miehiä, naisia, lapsia, Mapuche-intiaani, kaivostyöläinen, pappi, lääkäri ja muita eri ammattikuntien edustajia. Myös kissa ja koira on piirretty kuvaan. Kuvan alaosaan, etualalle on piirretty Quinchamalí-tyylinen keraaminen porsas, joka edustaa perinteistä chileläistä käsityötä. Sen takaa voi erottaa pienen moai-patsaan pään. Se viittaa Chilelle kuuluvaan Pääsiäissaareen, jossa valtavat, kiviset moai-patsaat sijaitsevat.

Julisteen pääotsikko “Cobre chileno” (suom. chileläinen kupari) viittaa julisteen juhlistavan kuparin kansallistamisen vuosipäivää⁵², mikä ilmenee myös kuvan alareunassa olevasta pienestä tekstistä “11 de julio 1972, día de la dignidad nacional” (suom. 11. heinäkuuta 1972, kansallisen kunnian päivä). Pääotsikon alla on ote chileläisen runoilijan Pablo Nerudan runosta *Padre de Chile* (suom. Chilen isä), runokokoelmasta *Canto General*. Neruda sai Nobelin kirjallisuuspalkinnon

---

⁵² Kupari, salpietari ja rauta kansallistettiin Chilessä 11.07.1971. De las grandes transnacionales mineras a CODELCO, La nacionalización de la gran minería del cobre (1964-1971). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-3622.html>

vuonna 1971⁵³ - vuotta ennen tämän julisteen ilmestymistä. Oma suomennokseni tekstistä on seuraava: “Olet isänmaa, pampa ja kansa / hiekka, savimaa, koulu, koti / ylönousemus, nyrkki, ryntäys / käsky, marssi, hyökkäys, vehnä / taisto, suuruus, vastarinta.” Runon merkitys on hyvin isänmaallinen. Kuparin kansallistamisen taustalla oli Yhdysvaltalaisten suuryritysten omistajuus Chilen kuparista. Kansallistamisen myötä Chile sai takaisin omistukseensa luonnonvaransa.⁵⁴ Chilen lippu korostaa kuparin kansallistamisen isänmaallista merkitystä.

3.3 Käsi

Tämän julisteryhmän kahdeksan julisteen kuvissa käsi on keskeinen elementti. Käsi on vertauskuvallinen ja sen eri asennoista voi tulkita keskenään hyvinkin erilaisia viestejä. Nyrkkiin puristettu käsi viittaa voimaan, vastarintaan, vallankumouksellisuuteen ja taisteluun. Ylöspäin suunnattu nyrkki on kuin vertauskuva barrikadeille noususta jotakin vastaan tai jonkin puolesta, kuten julisteessa (liite 1, kuva 54), joka on Chilen kommunistisen nuorison kongressin mainos vuodelta 1969.

Käsi on vertauskuvana syvästi inhimillinen: se on osa ihmiskehoa. Käsien avulla tehdään asioita, luodaan, viestitään, saadaan aikaan “kätten jälkeä” ja tartutaan toisesta ihmisestä kiinni tai työnnetään toinen pois. Ihmiskäden voi nähdä kuvaavan sekä “montaa” että “yhtä”: se toimii sekä joukon että yksilön vertauskuvana, viittauksena ihmisyyteen sekä yleisellä että yksilöllisellä tasolla. Se on visuaalisena elementtinä tuttu kaikille. Kättä ja käsiä niin ikään käytetään toistuvasti poliittisessa kuvakielessä.

Tyypillistä tämän ryhmän julisteissa on, että käsi pitelee jotain esinettä, kuten työkalua tai kirjaa. Lapiota pitelevä käsi (liite 1, kuva 10) viittaa julisteen mainostamaan vapaaehtoistyöhön. Työn isänmaallisuus korostuu lapion kärjen värityksessä, joka muodostaa Chilen lipun. Oppimiseen ja koulutukseen liittyviä

---

⁵³ Mi alma es un carrusel vacío en el crepúsculo, Pablo Neruda (1904-1973). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-3638.html>

⁵⁴ Vico 2013, 62.

teemoja kuvataan kahdessa julisteessa kirjaa tai liitutaulun liitua pitelevällä kädellä (liite 1, kuvat 23 ja 24). Näistä ensimmäinen juliste, jossa on kätensä kohottaneen nuoren naisen hahmo (liite1, kuva 23), valikoitui tähän julisteryhmään käden korostuneen merkityksen vuoksi. Kirjaa pitelevä käsi viittaa koulutukseen, ja vaatii

muutosta. Julisteen aiheena on koulutusjärjestelmän uudistaminen. Toisessa julisteessa (liite 1, kuva 24) aiheena on ammattiliittojen järjestämä koulutus. Käsi korostaa julisteissa yhteiskunnallisten aiheiden inhimillistä ulottuvuutta: kohotettu käsi on kuin puoliaan pitävän kansalaisen symboli. Työläisyys, radikaali vasemmistolaisuus ja vastarintaan asettuminen kuvastuvat Chilen kommunistisen nuorison julisteessa (liite 1, kuva 22), joka on väriltään kirkkaanpunainen ja siinä työkalua pitelevä käsi on nyrkissä.

Kuva: Waldo González Hervé, 1971. (liite 1, kuva 20)

Yllä olevan julistekuvan keskellä on Chilen uhanalaisen kansalliskukan Copihuen kuva. Sen takana on alaspäin kääntynyt suurikokoinen vihreä käsi, ja etualalla kukkaa kohti ojentunut valkoinen käsi. Kädet ovat väritykseltään tasaisia, eikä niissä ole käytetty viivaa kuvaamaan yksityiskohtia. Copihue -kukka on väriltään verenpunainen, ja siihen on luotu kolmiulotteisuuden vaikutelmaa valkoisella korostuksella. Vihreä käsi sinistä taustaa vasten jää taka-alalle; on kuin se auki ojentuneena pyytäisi apua. Valkoinen käsi vastaa avunpyyntöön ojentumalla sitä kohti. Samalla se koskettaa kukkaa ja näyttää kannattelevan jotain haurasta. Vihreän käden väri luo mielikuvan ruohikosta, kukan kasvualustasta.

Juliste on La Polla Chilena de Beneficencia -nimisen valtion omistuksessa olevan rahapeliyhtiön tukema juliste (lyhennetty muotoon Polla)⁵⁵. Osa Pollan tuotoista suunnattiin hyväntekeväisyyteen, ja keräysten kohteet vaihtelivat. Tässä keräyksen kampanjajulisteessa varat suunnattiin kansalliseen veripankkiin, mikä käy ilmi tekstistä “A beneficio del banco nacional de sangre”. Julisteen alareunassa oleva teksti “Para mamá, para papá, para mi... la salud es hoy nuestro derecho” on suomennettuna “Äidille, isälle, minulle... terveys on tänään oikeutemme”. Tekstin vieressä on valkoista kättä vasten pieni kuva perheestä, joka esiintyy myös joissain muissa Pollan tukemissa julisteissa.

Juliste toimii samalla sekä Pollan kampanjan mainoksena että yhteiskunnallisena viestinä verenluovutuksen tärkeydestä. Pollan pelikuponkien tuotoista kerättiin varoja kansalliseen veripankkiin. Julisteen yläosassa on tietoja keräyksestä: “6.000 millones” (suom. 6.000 miljoonaa), “7. de noviembre 1971” (suom.7. marraskuuta 1971), “Entero E°600” (suom. kokonainen kuponki 600 escudoa), “Vigesimo E°30” (suom. yksittäinen kuponki 30 escudoa). Lisäksi ylhäällä näkyy Pollan tunnus, jonka edessä on pienikokoisella slogan “la suerte temina 2 veces” (suom. onni päättyy kahdesti).

Avoin, ojennettu käsi viestii lempeydestä, herkkyydestä, jopa haavoittuvuudesta, kuten tässä julisteessa. Verenluovutukseen liittyvässä kampanjassa viestitään avun pyytämisestä ja sen antamisesta. Kansalliskukan sijoittaminen käsien väliin on symbolista: verenluovutus auttaa chileläistä yhteiskuntaa. Uhanalaisen kukan voi nähdä myös elämän vertauskuvana, jolle käsi tarjoaa kasvualustan: kättä ojentamalla, verta luovuttamalla voi pelastaa henkiä.

---

⁵⁵ *Cartel chileno* -julistekokoelman alkukirjoituksessa (s.8-9) Vico Sánchez kirjoittaa La Polla Chilena de Beneficenciasta ja sen tukemien julisteiden tekijästä, Waldo González Hervéstä.

Kuva: Vicente Larrea, Ximena del Campo & Enrique Bustamante, 1966. (liite 1, kuva 19)

Yllä olevan julisteen aiheena on yliopistouudistus (esp. Reforma Universitaria), joka 1960-luvun puolivälistä alkaen kosketti Chilen kaikkia kahdeksaa yliopistoa. Aihe ilmenee julisteen tekstistä. Kyse oli laajoista ja syvälle yliopiston rakenteisiin ulottuvista muutoksista, joiden ajamiseen erityisesti opiskelijajärjestöt aktivoituivat. Yliopistouudistus muutti yliopistojen valtarakenteita ja mahdollisti opiskelijoiden osallistumisen yliopistojen päätöksentekoon yhdessä muun yliopistoyhteisön kanssa. Yliopistouudistus oli samalla osa Chilen modernisoitumista ja yliopistoissa toteutetut muutokset olivat yhteiskunnallisesti merkittäviä: ne heijastivat Chilessä vallinnutta yleistä ilmapiiriä, jossa sellaiset kansanosat, joiden ääntä ei tavallisesti kuultu, nousivat puolustamaan oikeuksiaan. Allenden aikana yliopistouudistus sai vauhtia ja lisää painoarvoa poliittisessa keskustelussa ja päätöksenteossa. Vuoden 1973 vallankaappaus hajotti Chilen demokratian ja samalla se keskeytti väkivaltaisesti

yliopistouudistuksen. Sotilasvoimat ottivat yliopistot valvontansa alle ja työntekijät, joiden poliittinen kanta oli juntan vastainen, karkoitettiin. Myös opiskelijajärjestöjä lakkautettiin.⁵⁶

Julisteen kuvassa on mustalla pohjalla kolme valkoista kättä. Kädet on kuvattu pelkistetysti, ja mustavalkoinen kontrasti luo kuvaan voimakkaan ja latautuneen tunnelman. Käsien etusormet osoittavat ylöspäin, kuin salamoivaa taivasta kohti. Tuo valkoinen salama, jota sormet osoittavat, muistuttaa myös halkeamaa: sen voi tulkita viittaavan voimalliseen muutokseen, uudistumiseen ja vanhojen konventioiden rikkoutumiseen. Salama halkaisee taustan diagonaalisessa suunnassa ja sen muoto synnyttää vaikutelman liikkeestä. Käsissä puolestaan voima ja liike on suuntautunut voimakkaasti ylöspäin.

Yliopistouudistus rikkoi perinteiset valtarakenteet, ne halkesivat ja murtuivat aivan kuten kuvassa näkyvä halkeama osoittaa. Uudistukset olivat voimakkaita kuin salama, jota kädet osoittavat. On kuin ylöspäin suunnatut sormet syyttäisivät ja osoittaisivat ylemmän tahon päättäjiä ja peräänkuuluttaisivat vastuuta kaikille demokraattisesta yliopistosta. Salaman kärki ulottuu lähelle vasemmanpuoleista kättä, jonka kämmenselkä on katsojaan päin. Se näyttää johtavan tätä kolmen käden joukkoa kuin osoittaen taivaan halkaisevan salaman kulkusuuntaa. Käsien voi ajatella edustavan niitä opiskelijoita ja yliopiston työntekijöitä, jotka taistelivat oikeuksiensa puolesta. Julisteen pääteksti "Reforma Universitaria" kertoo heti, mitä ja kenen asiaa ollaan ajamassa. Tekstin keltainen väri poikkeaa mustavalkoisesta kuvasta ja kiinnittää huomiota. Alempi teksti kertoo, että yleinen sopimus (esp. *convención general*) pidetään kesäkuussa 1966 lakitieteen korkeakoulussa (esp. *Escuela de Derecho*). Alimmasta tekstirivistä käy ilmi julisteen järjestäjätaho, "Federación de Estudiantes de Chile" (suom. Chilen opiskelijoiden liitto).

---

⁵⁶ Democratizar la universidad para un nuevo país, La reforma universitaria y el movimiento estudiantil. 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-705.html>

3.4 Lapsi ja perhe

Tämän ryhmään olen valinnut 32 julistetta, joissa lapsi, lapsiryhmä tai perhe ovat keskeisenä kuva-aiheena. Monet ryhmän julisteista ovat Pollan (La Polla Chilena de Beneficencia) tukemia julisteita, joiden aiheena on lasten hyvinvoinnin puolesta kampanjointi. Polla markkinoi julisteiden avulla pelikuponkeja, joiden tuotosta osa ohjattiin hyväntekeväisyyteen Pollan kanssa yhteistyössä olevien järjestöjen kautta. Näiden julisteiden avulla järjestöt tekivät tunnetuksi toimintaansa. Tämän julisteryhmän aiheissa näkyy lasten oikeuksien ajaminen ja heidän turvallisuudestaan huolehtiminen. Osassa julisteista on myös kasvatuksellinen sävy tai jokin opettavainen viesti, kuten terveyteen liittyvissä kampanjoissa (liite 1, kuvat 33, 37 ja 38). Pollan tukemissa julisteissa on aiheina esimerkiksi vammaisten lasten auttaminen, erilaisten lastentautien ehkäisy, lasten oikeudet ja Unidad Popularin ohjelman mukainen ilmaisen maidon jakamisen kampanjointi. Lapsi herättää julisteissa monenlaisia mielikuvia ja tunteita: lapsen viattomuus, herkkyys,

hellyyttävyys, toiveikkuus ja ilo vetoavat katsojan tunteisiin voimakkaasti. Joissain julisteissa lapseen tai lapsiin yhdistyy isänmaallisesti Chilen lippu tai vastaavasti lipun värit, jolloin herää mielikuva lapsesta kansakunnan uutena toivona ja tulevaisuutena.

Kuva: Tuntematon tekijä, 1970. (liite 1, kuva 25)

Viereisessä julisteessa on kuvattu lapsi maitolasin äärellä ja kädet, jotka ojentavat lasia lapselle. Kädet ja lapsen kasvojen ääriviivat, nenä ja suu on tehty punaisella värillä. Silmissä, hiuksissa ja käsissä on mustaa. Maitolasi ja tekstit ovat valkoiset. Kasvot ja kädet värittyvät

tasaisella sinisellä pohjavärillä, ja läpinäkyvyys toimii tyylikeinona. Kuvan punaisten viivojen paksuus vaihtelee, mikä luo rosoisuutta kuvan piirtojalkeen. Kuvassa ei ole käytetty värien eri tummuusasteita luomaan syvyyden vaikutelmaa, vaan siinä korostuvat vahvasti viivat ja väripinnat. Punainen, sininen ja valkoinen ovat myös Chilen lipun värit.

Yläosan valkoinen teksti "Leche todos los días para los niños de Chile" (suom. Maitoa päivittäin kaikille Chilen lapsille) ja alaosassa oleva teksti "con Allende" (suom. Allenden kanssa) kertovat, että kyseessä on Unidad Popularin ja Allenden ajama uudistus, jossa kaikille alle 15-vuotiaille chileläisille lapsille jaettiin puoli litraa maitoa⁵⁷. Myös muissa Lapsi ja perhe -ryhmän julisteissa on aiheena kansallinen maito-ohjelma (liite 1, kuvat 13, 32 ja 42). Maitolasia ojentavat kädet on kuvattu katsojan suunnasta kuin vertauskuvana lapsen auttamiselle. Lapsen ilme on vakava ja katse on suunnattu eteenpäin, muttei kuitenkaan suoraan kohti katsojaa. Lapsen hahmo on kuvan keskiosassa jättäen paljon tilaa myös taustalle ja tekstille. Allenden nimi korostuu muuhun tekstiin verrattuna suuremman kokonsa takia.

Vaikka Lapsi ja perhe -ryhmän julisteista osa onkin painottuneita enemmän terveyteen ja hyvinvointiin, voi tämän ryhmän julisteita mielestäni perustellusti tarkastella myös poliittisten julisteiden näkökulmasta. La Polla Chilena de Beneficencia oli valtion omistama yhtiö, ja niin myös sen tukemien kampanjoiden voi olettaa olevan linjassa valtionjohdon päämäärien ja arvojen kanssa. Näin on myös ryhmän muiden julisteiden kohdalla, joissa järjestäjänä tai kampanjaa tukevana tahona on poikkeuksetta valtion tukema toimikunta tai järjestö. Allende oli koulutukseltaan lääkäri, ja hän toimi sosiaali- ja terveysministerinä ennen omaa presidenttikauttaan. Unidad Popularin ja Allenden ohjelmassa linjataan, että terveydenhuollon - sekä ennaltaehkäisevän että parantavan - tulee olla jokaisen chileläisen saatavilla, ja että väestöllä on myös rooli julkisen terveyden edistämässä⁵⁸.

---

⁵⁷ El gobierno de la Unidad Popular (1970-1973). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-31433.html>

⁵⁸ Programa básico de gobierno de la Unidad Popular: candidatura presidencial de Salvador Allende, 1970, 26.

Osassa sairauksien ennaltaehkäisyä kampanjoivissa julisteissa lapsen hätää on kuvattu vertauskuvallisesti, kuten poliorokotetta mainostavassa julisteessa (liite 1, kuva 39) jossa lapsi on piirretty surullisen näköiseksi, istuvaksi marionettinukeksi. Osassa julisteissa korostuu myös lapsuuden vapaus ja riemu, kuten värikkäissä, lasten leikkiä kuvaavissa julisteissa. Niissä näkyy hymyileviä lapsia leluja käsissään suurten kukkien ympäröimänä (liite 1, kuvat 11 ja 16). Kukat ja lapset esitettynä yhdessä luovat mielikuvan kasvusta, uudesta voimasta ja hoivan tarpeesta. “La felicidad de Chile comienza por los niños” (suom. Chilen onnellisuus alkaa lapsista) on teksti, joka esiintyy kahdessa ryhmän julisteessa (liite 1, kuvat 11 ja 12).

Kuva: Waldo González & Mario Quiroz, 1971. (liite 1, kuva 14)

Yllä olevassa julisteessa on kuvattu poika ja tyttö kietoutuneina Chilen lipun värein viivoitettuun nauhaan. Nauhan päädyt muodostavat kädet, jotka kaartuvat ympäröimään lapsia. Nauhan ääriviivat muodostavat ympyrää muistuttavan muodon.

Kuva on asetettu tekstien yläpuolelle, ja se hallitsee kuvapintaa. Nauhaan on luotu liikkeen ja kietoutumisen vaikutelmaa kaartuvilla viivoilla ja varjostuksilla, jotka synnyttävät kolmiulotteisuuden vaikutelmaa. Kuvassa yhdistyy ajatus lapsista isänmaan tulevaisuuden kansalaisina ja toisaalta huolenpidon kohteina lipun ja suojelevien käsien kietoutuessa heidän ympärilleen.

Lasten hahmot ovat väritykseltään mustat ja niiden yksityiskohdat on piirretty valkoisilla viivoilla. Mustavalkoisen piirtotyylin voi tässä nähdä viittaavan Quinchamalí⁵⁹ -nimisen alueen keramiikkaan, jossa savi tyypillisesti värjätään savulla mustaksi ja koristellaan valkoisella. Quinchamalí-keramiikka representoi chileläistä käsityötä ja viittaa perinteisiin juuriin.

Tekstit liittyvät Pollan kampanjaan, jolla kerätään pelikuponkeja myymällä varoja kansallisen joulukomitean hyväksi. Julisteen alaosaan sijoitetut tekstit kertovat tietoja ja lukuja keräyksestä: “5.000 millones” (suom. 5.000 miljoonaa), 12 de septiembre de 1971” (suom. 12. syyskuuta 1971), “A beneficio del comite nacional de navidad” (suom. kansallisen joulukomitean hyväksi), “Entero” ja “Vigesimo” viittaavat myytäviin kuponkeihin ja niiden perässä olevat luvut ovat hintoja Chilen silloisen valuutan, escudon mukaan. Julisteessa näkyy myös Pollan tunnus ja mainoslause.

---

⁵⁹ Relato material de nuestra diversidad cultural, Artesanía chilena. 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-556.html>

Kuva: Waldo González Hervé, 1973. (liite 1, kuva 13)

Yllä olevan kansalliseen maito-ohjelmaan (esp. Plan nacional de leche) liittyvän julisteen kuvassa on joukko ihmisiä: naisia, miehiä ja lapsia. Maassa on maitopulloja ja lasten käsissä maitolaseja. Vaatteiden väreissä toistuvat punainen, valkoinen ja sininen luovat kuvaan viittauksen Chilen lipun väreihin ja ihmisjoukon voi nähdä kuvaavan Chilen kansalaisia. Äitiyden teema tulee esiin kuvassa erityisesti kahden hahmon kautta: etualalla punapukuinen naishahmo istuu pidellen käsivarrellaan Chilen lippua heiluttavaa lasta ja yhdessä kolmen muun edessä olevan lapsen kanssa muodostaa kokonaisuuden. Heidän takanaan seisoo väkijoukko, jossa tummapukuisella naishahmolla on myös lapsi sylissään. Väkijoukon hahmot on kuvattu toinen toisensa takana seisten. Värit ovat tasaisia, eikä niiden avulla ole haettu syvyyttä kuvaan: taaimmainen punainen on yhtä voimakas kuin edessä oleva.

Perspektiivistä johtuen joukon taaimmaisat hahmot on kuvattu pieniksi, mikä luo kuvaan etäisyyden vaikutelman.

Julisteen tekstit on sijoitettu kuvapinnan vasempaan osaan. Ylhäällä punaisella on Polla-muotoon lyhennetyn valtion omistaman rahapeliyhtiön tunnus ja kampanjan tietoja: päivämäärä 11. helmikuuta, 12 miljoonaa escudoa, pelikuponkien hinnat sekä yhteistyössä oleva järjestö "Cuerpos de Bomberos". Mustalla taustalla olevat tekstit on kirjoitettu muusta tekstistä poikkeavalla kirjaintyyllillä ja ne muodostavat ajatuksellisen jatkumon. "Con el pueblo y el plan nacional de leche" (suom. Kansan ja kansallisen maito-ohjelman avulla) -tekstin jälkeen lause jatkuu seuraavassa tekstiosassa "Venceremos la desnutricion" (suom. voittakaamme aliravitsemus). Pienemmällä kirjoitettu teksti "Servicio nacional de salud" (suom. Kansallinen terveyspalvelu) kertoo järjestäjätahon. Ihmisjoukossa olevan naisen käsi osoittaa tekstejä, mikä luo vuorovaikutteisuutta kuvan ja tekstien välille. "Venceremos" viittaa suoraan Allenden ja Unidad Popularin iskulauseeseen.

Lasta sylissään pitelevä äiti on kuin kuvaus Chilestä, joka huolehtii rakkaudella lapsista. Teksti yhdessä kuvan kanssa antaa voimakkaan viestin siitä, että maito-ohjelma on koko kansan asia. Se kosketti erityisesti köyhiä ja aliravittuja lapsia ja perheitä. Chilen lippua pitelee käsissään lapsi, avun saaja joka kuvastaa Chilen tulevaisuutta. Joukon keskellä oleva valkopaitainen mies nojaa lapionvarteen ja herättää mielikuvan työläisestä. Perhettä on kuvattu julisteessa sekä lasta pitelevien äitihahmojen kautta että naisen, miehen ja lasten muodostelmassa ihmisjoukon keskellä. Kuva on rikas visuaalisilta elementeiltaan ja siinä on useita sellaisia elementtejä, jotka sopivat tässä tutkielmassa esitettyihin ryhmiin. Lapsen ja perheen lisäksi kuvassa on työläinen, käsi ja Chilen lippu.

3.5 Työläinen

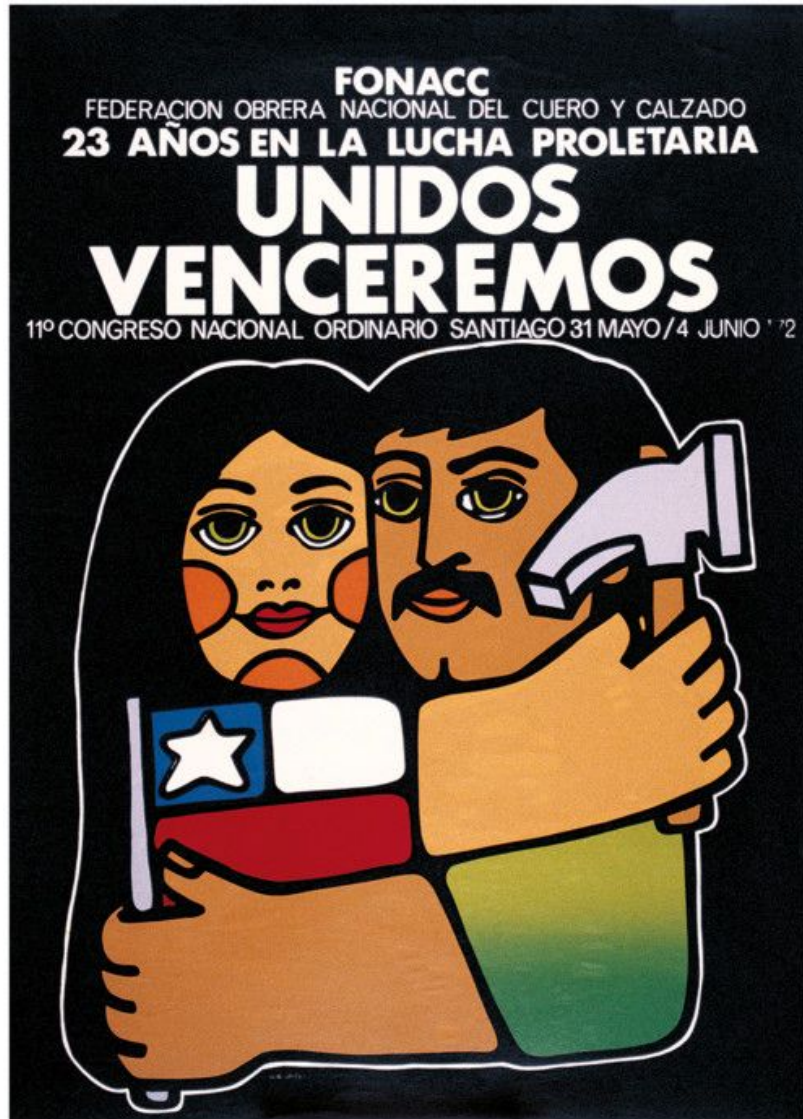
Työläisten oikeudet nousivat tärkeälle sijalle Unidad Popularin ja Allenden ohjelmassa “La Vía Chilena al Socialismo”. Allenden vaalikampanjan aikana julkaistussa ohjelmassa tuotiin esiin työläisten alisteista asemaa suhteessa valtaapitäviin tahoihin, joita olivat esimerkiksi ulkomaiset suuryritykset ja maanomistajat. Siinä korostettiin vallitsevan tilanteen epäoikeudenmukaisuutta erityisesti työläisten, maalaisten ja muiden vähempiossaisten yhteiskuntaluokkien kannalta, joihin suurin osa chileläisistä kuului. Ohjelmassa ehdotettiin ratkaisuksi kansan liikekannallepanoa ja järjestäytymistä, jotta vallitsevat valtasuhteet saataisiin rikottua ja työväestön poljettua asemaa parannettua.⁶⁰

Tämän julisteryhmän keskeinen teema, työläinen, näkyy jokaisessa ryhmän seitsemässä julisteessa omalla tavallaan. Selkeimmin ryhmän julisteissa tulevat esiin kaivos-, tehdas- ja käsityöläiset. Kaivostyöläisen voi tunnistaa työasusta, jonka tunnusomainen osa on keltainen kypärä. Tehdastyöläisyyttä on puolestaan kuvattu työasuissa olevilla ihmisillä, joiden taustalla näkyy tehdas. Työläisyyden tunnusmerkkinä voi aineistoni perusteella pitää ihmishahmoa tai kättä, joka pitelee työkalua. Keskityn Käsi -aiheisessa luvussa tarkemmin käden vertauskuvallisuuteen. Tähän julisteryhmään olen valinnut julisteita, joissa työläistä on kuvattu ihmishahmon kautta. Ainoan poikkeuksen tähän tekee yksi juliste, jossa työläistä vertauskuvallisesti kuvataan pesää rakentavana lintuna (liite 1, kuva 51). Julisteryhmän aiheita ovat vapaaehtoistyökampanjat, kuparin kansallistaminen, ammattiliittojen tapahtumat ja poliittisten puolueiden kampanjointi työläisten oikeuksien puolesta.

---

⁶⁰ Programa básico de gobierno de la Unidad Popular: candidatura presidencial de Salvador Allende, 1970, 10-13.

Kuva: Vicente Larrea & Carlos Muñoz, 1972. (liite 1, kuva 18)

Yllä olevassa julisteessa on kuvattu nainen ja mies toistensa sylissä, kuin halaten toisiaan. Kuva liittyy tiiviisti pääotsikon sanomaan “Unidos venceremos” (suom. Voittakaamme yhdessä / yhdistyneinä), jossa yhdistyminen, *unidos*, kuvataan hahmojen avulla. Allenden aikana naisen asema tasavertaisena työläisenä ja toverina (esp. *compañera*) tulee kuvassa esiin: nainen pitelee vasaraa, joka työn vertauskuvana liitetään monesti miehiin. Mustaa taustaa vasten oleva kuva erottuu valkoisen ulkoreunan ja värien kautta, korostaen samalla hahmojen yhtenäisyyttä. Musta, paksu ääriviiva luo kuvaan yksityiskohtia erottavia yhtenäisiä linjoja. Hahmojen kädet erottuvat vahvasti etualalla pidellen Chilen lippua ja vasaraa. Naisen käsi muodostaa jatkeen lipulle ja pitelee samalla ylöspäin suunnattua

vasaraa. Värit ovat sävyltään lämpimiä ja ne ovat tasaisia. Ainoastaan miehen vihreässä hihassa tummanvihreä liukuu kohti vaaleampaa luoden muotoa käteen.

Otsikon ylä- ja alapuolella olevista teksteistä käy ilmi, että juliste on nahka- ja jalkineväestön ammattiliiton vuosipäivää juhlistava: Yllä lukee “FONACC Federacion obrera nacional del cuero y calzado” (liiton nimi) ja “23 años en la lucha proletaria” (suom. 23 vuotta proletaarin taistelua). Alempi teksti ilmoittaa liiton yhdennessä säännönmukaisen kokouksen paikan ja ajan (“11º Congreso nacional ordinario Santiago 31 mayo / 4 junio ‘72”). “Unidos venceremos” viittaa Allenden ja Unidad Popularin iskulauseeseen ja luo samalla assosiaation maailmankuuluun chileläiseen protestilauluun “El Pueblo Unido jamás será vencido” (suom. “Yhtenäistä kansaa ei voi koskaan voittaa”).

Naisen ja miehen katseet erottuvat paksuista ääriviivoista huolimatta ja ne näyttävät suuntaavan hieman eri suuntiin. Mies katsoo etuviistoon ja ylöspäin, kuin kaukaisuuteen. Yhdessä tekstin “Unidos venceremos” kanssa katseen voi ajatella suuntaavan vertauskuvallisesti kohti uutta toivoa, oikeudenmukaisempaa elämää ja voittoa, jota Allenden ja Unidad Popularin lupaamat uudistukset työläisille edustivat. Naisen katse on suuntautunut myös yläviistoon, katsojan suuntaan ja se tuo kuvaan puhuttelevuutta. Julisteen viesti on selvä: Chile on työläisten käsissä, yhdistyneen kansan käsissä.

4 Chile-solidaarisuusjulisteita

Chilen sotilasvallankaappauksen jälkeistä solidaarisuutta osoitettiin maailmanlaajuisesti myös julisteilla. Diktatuurinvastainen taistelu, avun järjestäminen ja solidaarisuusliikkeen tapahtumat näkyvät solidaarisuusjulisteiden aiheissa. Monista tähän tutkielmaan kerätyistä solidaarisuusjulisteista (liite 1, kuvat 55-74) on löydettävissä samoja kuva-aiheita kuin tutkielman chileläisistä julisteista.

Allenden kuvaa käytetään paljon, kuin kuvastamaan Chilen demokratiaa, jonka vallankaappaus ja diktatuuri musersivat. Julisteista löytyy myös Käsi-, Chilen lippu- ja Lapsi -aiheista kuvastoa. Myös työläisiä ja kansaa on kuvattu. Valokuvan käyttö tutkielmassa olevien solidaarisuusjulisteiden kuvituksessa on yleisempää kuin chileläisten julisteiden kohdalla. Valokuvat luovat julisteisiin todellisuuden tuntua ja kertovat dokumentinomaisesti ja puhuttelevasti kuvattavista kohteistaan. Osassa solidaarisuusjulisteista on käytetty samoja iskulauseita, jotka liittyivät Allenden ja

Unidad Popularin aikaan: niiden voimallisuus on säilynyt ja saanut solidaarisuuden myötä uudenlaisen merkityksen diktatuurin terrorin vastustamisessa.

Kuva: World Peace Council WPC
Jyväskylän yliopiston kirjaston arkisto
Julkaisuajankohta tuntematon
(liite 1, kuva 55)

Viereisen julisteen kuvassa on mustavalkoinen valokuva Salvador Allendesta pitämässä puhetta. Hänen oikea kätensä on kohotettu ilmaan: käden ele luo painoarvoa sanoille. Hänen katseensa on suunnattu kohti kuulijoita.

Chilen lippu näyttää verhoavan puhujapöytää: valkoinen tähti asettuu kuvassa etualalle. Julisteen tekstit ovat huomiota herättäviä ja ne peittävät osia kuvasta - kuitenkin niin, että kuva erottuu pääpiirteissään.

Punaisilla kirjaimilla oleva espanjankielinen teksti “¡Todos solidarios con Chile contra el terror fascista!” (suom. Olkaamme kaikki solidaarisia Chilelle fasistista terroria vastaan!) kehottaa jokaista solidaarisuuteen. Sama teksti on kuvan alaosassa pienemmällä sinisillä kirjaimilla ensin englanniksi ja alempana ranskaksi. Tekstit erottuvat mustavalkoisesta kuvasta värinsä takia. Punainen ja sininen yhdessä taustalla näkyvän valkoisen kanssa muodostavat Chilen lipun värit. Allenden kuolema sotilasvallankaappauksen seurauksena ja diktatuurin harjoittama terrori järkytti ihmisiä maailmanlaajuisesti. Solidaarisuusjulisteissa hänen kuvansa symboloi Chilen demokraattista sosialismia, joka murskautui vallankaappauksen seurauksena. Kuvassa Allende on voimakas, kiihkeä ja päämäärätietoinen. Juliste viestii fasismin vastaisen taistelun jatkumisesta Allenden jalanjälkiä seuraten, Chilen kansan puolesta.

Kuva: Suomen Ylioppilaskuntien liitto (SYL)
Jyväskylän yliopiston kirjaston arkisto
Tekijä ja julkaisuajankohta tuntematon
(liite 1, kuva 56)

Viereisessä julistekuvassa näkyy etualalla nyrkkiin puristettu käsi, joka rikkoo piikkilanka-aidan. Käsi pitelee piikkilankaa, joka muodostuu ruusuksi. Taustalla, kuvan alaosassa näkyy ihmisjoukko, kansa. Chileläisille kaivostyöläisille ominaiset päähineet ja käden kohottama hakku viittaavat työläisiin. Ihmishahmot on piirretty harmaalla, jonka sävy vaalenee ja häipyy kohti kuvan keskiosaa. Yläosassa kuvaa näkyy vuoria: ne

ovat kuin Andien lumiset huiput, joiden takaa häämöttää nouseva aurinko.

Käden ääri viivat ulottuvat lähelle vuorten huippuja ja ruusun kukka on kuvassa etualalla vuorten yläpuolella. Käden merkitys on symbolinen: se on rikkonut kahlitsevan piikkiaidan, jonka voi nähdä viittaavan diktatuurin terroriin. Käsi on vapauttanut kansan kahleista. Piikkilanka muuttuu käden kautta ruusuksi, jonka voi nähdä kuvastavan elämää, kauneutta ja uutta toivoa. Myös Suomi-Chile-seuran tunnuksessa on ruusu. Tämän julisteen kuvassa ruusu asettuu jopa vuorten huippujen yläpuolelle, kajastavan auringonnousun valoon. Julisteen kuva on kuin unelma vapaudesta - siitä, että diktatuuri kaatuisi ja sen hirmuteot loppuisivat. Teoksen unenomaiseen tunnelmaan vaikuttavat sen piirtotyylillä ja värien paikoittainen utuisuus sekä piikkilangasta muodostuva ruusu. Nyrkissä oleva käsi on toisaalta voimakas protestin ja taistelun symboli, ja se liittyy kuvan solidaarisuuteen: jokainen voi taistella diktatuuria vastaan.

Julisteen yläosassa on valkoisilla kirjaimilla kirjoitettu teksti "El pueblo unido jamás será vencido" (suom. "Yhtenäistä kansaa ei voi koskaan voittaa"). Tämä on maailmankuulun chileläisen protestilaulun nimi. Sen sävelsi Sergio Ortega ja sen ovat levyttäneet muun muassa chileläiset yhtyeet Quilapayún ja Inti Illimani. Laulusta muodostui myös paljon käytetty iskulause. Ortegán säveltämä on myös Venceremos -laulu. Lisää Chile-solidaarisuusjulisteita on liitteessä (liite 1, kuvat 55-74).

5 Päättäntö

Tutkielmassa muodostin chileläisten julisteiden keskeisten kuva-aiheiden pohjalta teemoja. Niistä muodostui yhteensä viisi ryhmää: Allende, Chilen lippu, Käsi, Lapsi ja perhe sekä Työläinen. Tarkastelin jokaisen kuva-aiheen kohdalla sen historiallista kontekstoitumista ja ryhmään kuuluvien julisteiden aihepiirejä. Pohdin myös julisteiden visuaalisuutta nostamalla esiin yksittäisiä julisteita lähempään tarkasteluun.

Tärkeänä tekijänä chileläisten julisteiden kuva-aiheiden tulkinnassa oli niiden historiallisen kontekstin hahmottaminen. Chilen yhteiskunnallisen tilanteen käsittely luvussa kaksi loi pohjan kuva-aiheiden käsittelyyn historiallisesta perspektiivistä. Tutkielmassa kävi selvästi ilmi, että julisteiden kuva-aiheet liittyivät tiiviisti Chilessä aikanaan meneillä olleisiin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin. Kuvien viestiä ja merkitystä ei voi irrottaa oman aikansa tapahtumista, etenkin kun kyseessä ovat poliittiset julisteet.

Tutkimuksen kohteena oli kaiken kaikkiaan 54 chileläistä julistetta. Usean julisteen kohdalla kategorisointi kuva-aiheen perusteella oli selkeää. Joissain julisteissa oli puolestaan useaan kuva-aiheeseen sopivia visuaalisia elementtejä; tällaisissa tapauksissa päädyin luokittelemaan saman julisteen useampaan ryhmään kuuluvaksi. Yleisin kuva-aihe tutkimissani julisteissa on Lapsi ja perhe (32 kpl). Toiseksi yleisin aihe on Chilen lippu (15 kpl). Käsi -aihe on kolmanneksi yleisin (8 kpl), ja Työläinen -aiheisia julisteita on niihin verrattuna yksi vähemmän (7 kpl). Allende -aiheisia julisteita on vähiten (5 kpl). Olen koonnut liitteeseen taulukon, josta käy ilmi kuva-aiheisiin kuuluvien julisteiden kappalemäärät sekä julisteiden numerojärjestys (liite 1, s. 1). Liitteessä on myös Venn-diagrammi, josta ilmenee julisteiden kuva-aiheiden päällekkäisyys (liite 1, s. 2).

Kandidaatintutkielma käsittelee chileläisiä julisteita tuoreesta näkökulmasta kuva-aiheisiin pohjautuvan jaottelun kautta. Vaikeutena on ollut kuitenkin

monipuolisen lähdemateriaalin löytäminen chileläisiin julisteisiin liittyen. Suomenkielistä tutkimusta aiheesta en ole löytänyt, mikä toisaalta tekee aiheen tutkimisen tärkeäksi. Espanjankielistä lähdemateriaalia puolestaan löytyi enemmän. Tutkielman tuloksena syntynyttä kuvausta kuva-aiheiden yleisyydestä ei voi suoraan soveltaa yleisesti chileläisiin poliittisiin julisteisiin aineiston rajallisuudesta johtuen.

Kansainväliset ja Suomessa ilmestyneet Chile-solidarisuusjulisteet ovat toistaiseksi vähän tutkittu aihe, jota olisi mielenkiintoista syventää ja laajentaa jatkotutkimuksessa. Chileläisten poliittisten julisteiden tutkimusta voisi laajentaa kattavamman aineiston avulla: esimerkiksi vertaileva tutkimus, jossa julisteita tarkasteltaisiin pidemmältä ajanjaksolta ennen diktatuuria ja diktatuurin jälkeen toisi aiheeseen uudenlaista näkökulmaa. Myös Chilen poliittiseen laululiikkeeseen liittyvät julisteet sekä luvussa 2.2 mainitut poliittiset seinämaalaukset ja niiden yhteys julisteisiin kiinnostaisivat minua jatkotutkimuksen kannalta.

Lähteet ja kirjallisuus

Balmes, J. 1978. El desafio de una pintura politica. Araucaria de Chile 1, 106-141.

Barnicoat, J. 1972. Posters. A Concise History. Lontoo: Thames and Hudson.

Clark, T. 1997. Art and Propaganda in the Twentieth Century. The Political Image in the Age of Mass Culture. Lontoo: George Weidenfeld and Nicolson.

Christiaens, K., Rodríguez García, M. & Goddeeris, I. 2014. A Global Perspective on the European Mobilization for Chile (1970s-1980s). Teoksessa Christiaens, K., Goddeeris, I. & Rodríguez García, M. (toim.) European Solidarity with Chile 1970s-1980s. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 7-46.

De las grandes transnacionales mineras a CODELCO, La nacionalización de la gran minería del cobre (1964-1971). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-3622.html> Luettu 30.3.-5.5.2016

Democratizar la universidad para un nuevo país, La reforma universitaria y el movimiento estudiantil. 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-705.html> Luettu 30.3.-5.5.2016

El gobierno de la Unidad Popular (1970-1973). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-31433.html> Luettu 30.3.-5.5.2016

Heinonen, L. 2013. "Chilen kansa ei ole yksin". Suomalaisen Chile-solidarisuusliikkeen nousu Chilen vuoden 1973 vallankaappauksen jälkeen. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Historian pro gradu -tutkielma.

Hiilamo, H. 2010. Kuoleman listat. Suomalaisten salainen apu Chilen vainotuille. Helsinki: Otava.

Junta Militar de Gobierno. 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. <http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-92407.html> Luettu 30.3.-5.5.2016

- Kotakorpi, J. 2008. Pelko punaisesta etelästä. Yhdysvaltain Salvador Allenden vastaisen politiikan synty ja seuraukset. Tampereen yliopisto. Historiatieteen ja filosofian laitos. Yleisen historian pro gradu -tutkielma.
- La vía democrática al socialismo, Salvador Allende Gossens (1908-1973). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile.
<http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-799.html> Luettu 30.3.-5.5.2016
- Mahlamäki, H. 2016. Sanomatalossa tänään klo 17: Ben Zyskowicz ja Maria Guzenina, miltä tuntuu olla pilapiirroksen kohteena? Helsingin Sanomat 21.3.2016, Kulttuuri, B4. <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1458445461771> Luettu 22.3.2016
- Mi alma es un carrusel vacío en el crepúsculo, Pablo Neruda (1904-1973). 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile.
<http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-3638.html> Luettu 30.3.-5.5.2016
- Programa básico de gobierno de la Unidad Popular: candidatura presidencial de Salvador Allende. 1970. Santiago: Instituto Geográfico Militar. Ladattavissa lähteestä: Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile. 2015.
<http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-7738.html> Luettu 30.3.-5.5.2015
- Relato material de nuestra diversidad cultural, Artesanía chilena. 2015. Memoria chilena, Biblioteca Nacional de Chile.
<http://www.memoriachilena.cl/602/w3-article-556.html> Luettu 30.3.-5.5.2016
- Rojas-Mix, M. 1975. Taide ja kulttuuri Allenden Chilessä. Taide 2/75, 36-39.
- Vico Sánchez, M. 2013. El afiche político en Chile 1970-2013. Unidad Popular, Clandestinidad, Transición Democrática y Movimientos Sociales. Santiago: Ocho Libros Editores.
- Voionmaa, L. 2010. Solidaarisuuseumuseo Salvador Allenden suomalainen taidekokoelma Santiago de Chilessä. Helsingin yliopisto. Taidehistorian laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Vuola, E. & Kettunen, H. 2014. Johdanto. Teoksessa H. Kettunen & E. Vuola (toim.) Latinalainen Amerikka. Ihmiset, kulttuuri, yhteiskunta. Tampere: Vastapaino, 9-18.

Chileläisten julisteiden aineisto on hankittu seuraavista lähteistä:

Rivadeneira, P., Méndez, J., Castillo, E. & Vico Sánchez, M. 2006. Cartel chileno 1963-1973. Santiago de Chile: Ediciones B Chile.

40 años afiche político en Chile. 2015. <http://afichepoliticoenchile.cl/> Luettu 15.2.-8.5.2016

Chile-solidaarisuusjulisteiden aineisto on hankittu seuraavista kokoelmista:

Helsingin yliopisto (HY), Helsinki.

Kansalliskirjasto.

Julistekokoelma.

Jyväskylän yliopiston kirjasto (JYK), Jyväskylä.

Julistekokoelma.

Lahden julistemuseo, Lahti.

Julistekokoelma.

Työväenmuseo Werstas, Tampere.

Julistekokoelma.

Liite 1

Tämän liitteen sisältö:

Taulukko, josta ilmenee chileläisten julisteiden kuva-aiheet ja kappalemäärä sekä julisteiden numerointi, sivu 1.

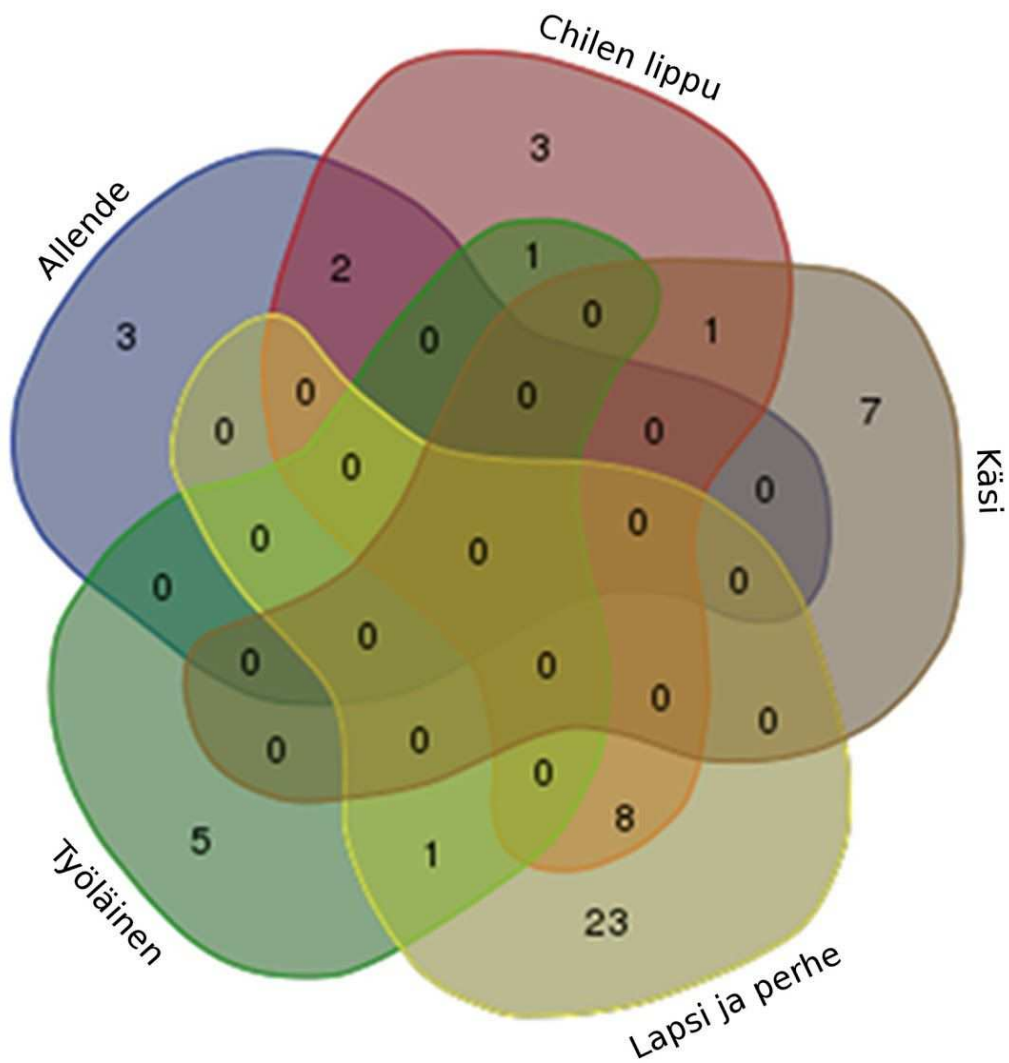
Venn-diagrammi, josta ilmenee chileläisten julisteiden lukumäärät, kuva-aiheisiin jakautuminen ja kuva-aiheiden päällekkäisyys, sivu 2.

Chileläiset julisteet numeroituina, niiden tekijät ja julkaisuajankohta, sivut 3-16.

Chile-solidarisuusjulisteet numeroituina ja niihin liittyvät tiedot, sivut 17-21.

Taulukko, josta ilmenee chileläisten julisteiden ja Chile-solidarisuusjulisteiden jakautuminen eri lähteiden ja kokoelmien kesken, sivu 22.

Chileläisten julisteiden kuva-aiheet, kappalemäärä	Julisteen numero liitteessä
Allende 5 kpl	1, 2, 3, 4, 5.
Chilen lippu 15 kpl	1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18.
Käsi 8 kpl	10, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 54.
Lapsi ja perhe 32 kpl	7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48.
Työläinen 7 kpl	18, 48, 49, 50, 51, 52, 53.

Venn-diagrammi (tehty online-palvelua käyttäen)

<http://bioinformatics.psb.ugent.be/webtools/Venn/>

Uloimpana vain yhtä kuva-aihetta hyödyntävien julisteiden määrä, risteävissä kohdissa useampia kuva-aiheita hyödyntävät.

1. Tuntematon tekijä, noin 1970.

2. Tuntematon tekijä, 1970.

3. Tuntematon tekijä, 1970.

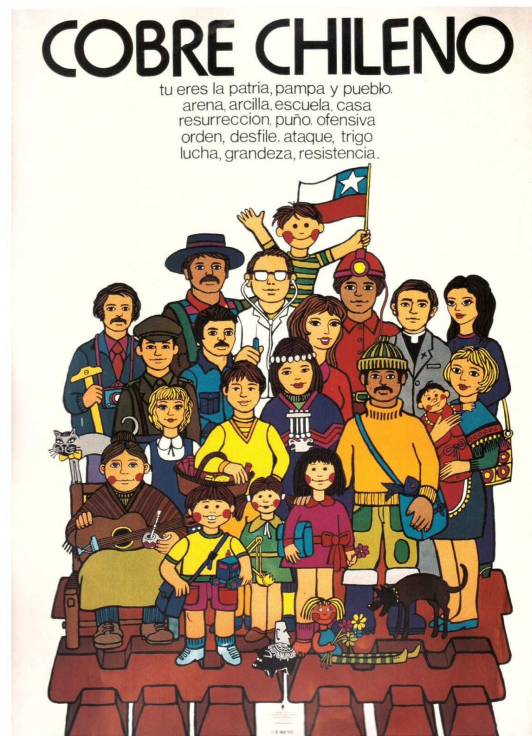

4. Tuntematon tekijä, noin 1970.

5. Antonio Larrea, 1972.

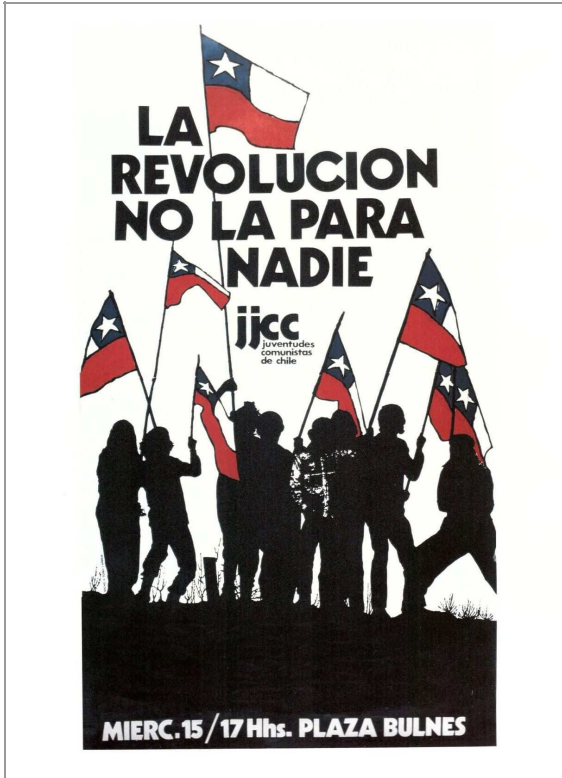
6. Vicente & Antonio Larrea, Luis Albornoz, 1972.

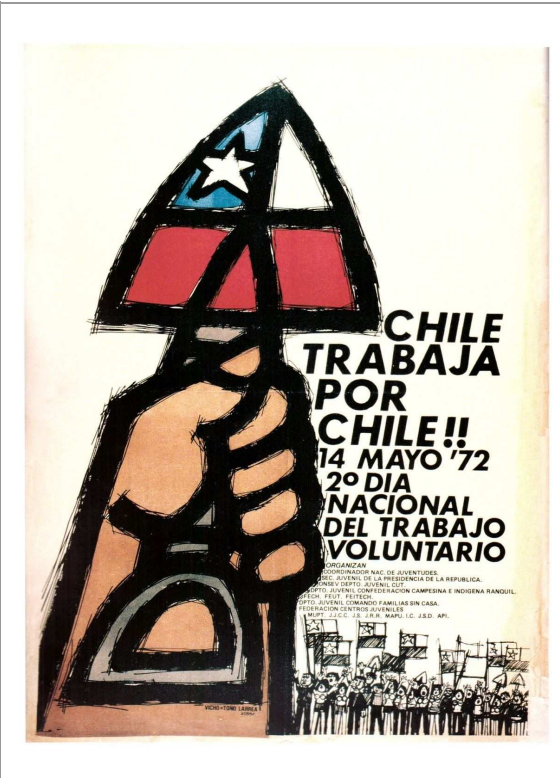
7. Vicente Larrea, 1970.

8. Antonio Larrea & Luis Albornoz, 1973.

9. Vicente & Antonio Larrea, 1971.

10. Vicente & Antonio Larrea, 1971.

11. Luis Albornoz, 1971.

12. Waldo González Hervé, 1973.

13. Waldo González Hervé, 1973.

14. Waldo González Hervé & Mario Quiroz, 1971.

15. Santiago Nattino, noin 1970.

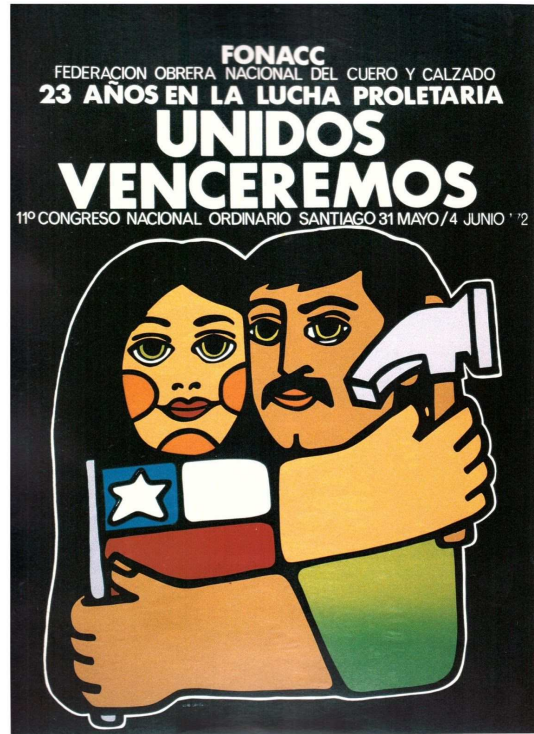

16. Ximena del Campo, noin 1972.

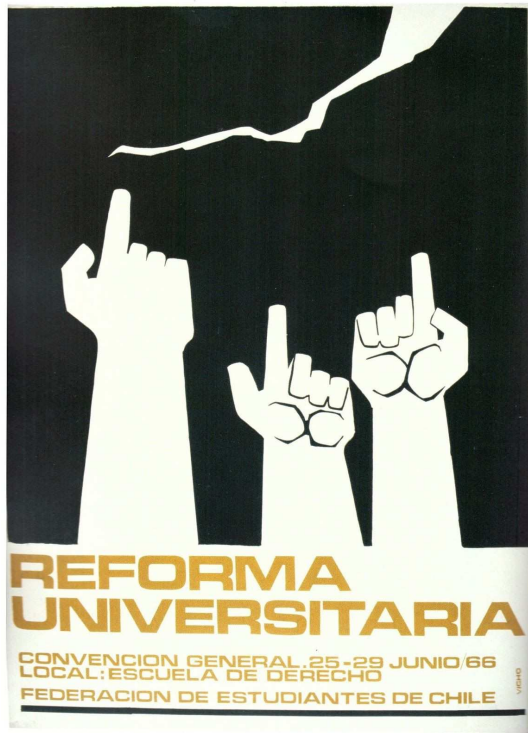

17. Vicente Larrea, 1971.

18. Vicente Larrea & Carlos Muñoz, 1972.

19. Vicente Larrea, Ximena del Campo & Enrique Bustamante, 1966.

20. Waldo González Hervé, 1971.

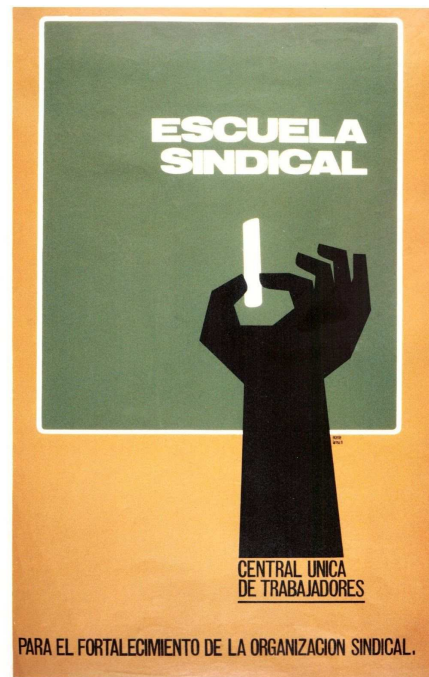
21. Tuntematon tekijä, 1973.

22. Tuntematon tekijä, 1971.

23. Vicente & Antonio Larrea, 1970.

24. Vicente Larrea, 1965.

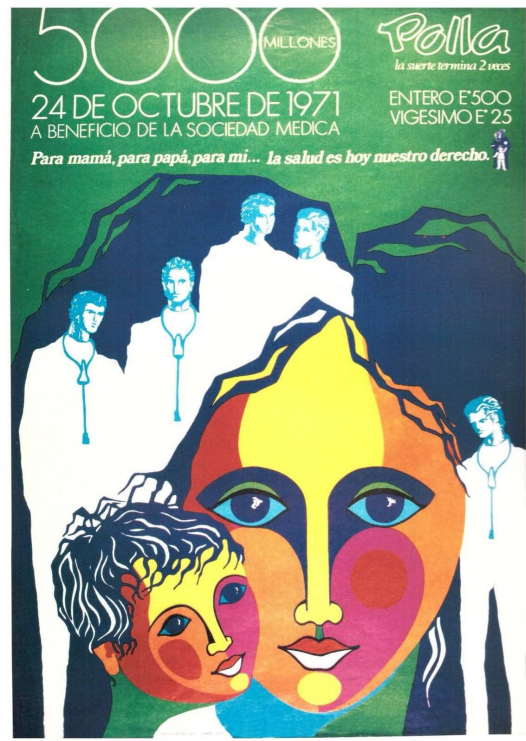
25. Tuntematon tekijä, 1970.

26. Waldo González Hervé, 1972.

27. Waldo González Hervé, 1972.

28. Waldo González Hervé, 1971.

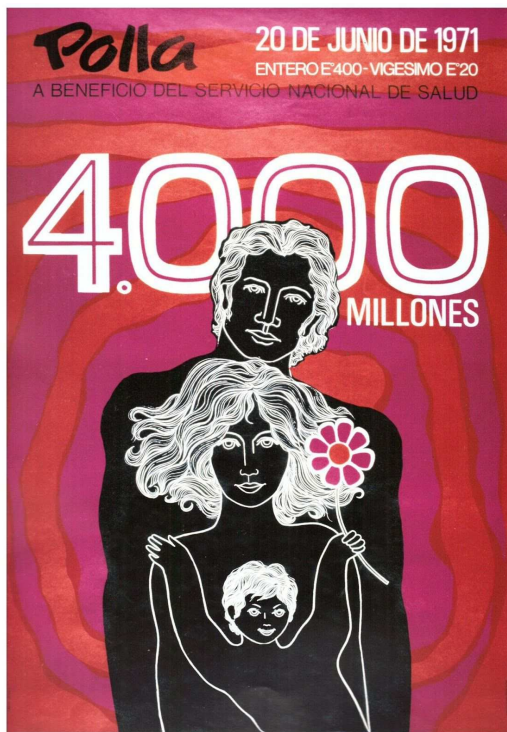

29. Waldo González Hervé, 1972.

30. Waldo González Hervé, 1972.

31. Waldo González Hervé & Mario Quiroz, 1971

32. Waldo González Hervé & Mario Quiroz, 1972.

33. Waldo González Hervé & Mario Quiroz, 1972.

34. Waldo González Hervé, 1972.

35. Waldo González Hervé, 1972.

36. Waldo González Hervé & Mario Quiroz, 1973.

24 MILLONES DE ESCUDOS
12 DE AGOSTO DE 1973
ENTERO E 2400 VIGESIMO E 120

Polla
con 2 terminaciones
y un "Gordito" de E 4 millones
BENEFICIARIO: SERVICIO NACIONAL DE SALUD

LA BRONCONEUMONIA NO ESPERA
Si su niño presenta tos,
fiebre o quejidos, corra con él al consultorio
Asegurémonos que el pequeño sea grande mañana

37. Waldo González Hervé & Mario Quiroz, 1973.

5000 MILLONES 16 DE ENERO DE 1972
ENTERO E 500 VIGESIMO E 25

Polla
con 2 terminaciones
BENEFICIARIO: SERVICIO NACIONAL DE SALUD

asegurémonos que el pequeño sea grande mañana!...

En el niño, la diarrea se hace la mosca muerta.
ELIMINELA... ¡MATE LA MOSCA!

38. Waldo González Hervé, 1972.

8.000 MILLONES 8 DE OCTUBRE
ENTERO E 800 VIGESIMO E 40

Polla
con 2 terminaciones
BENEFICIARIO: UNIVERSIDADES DEL PAIS

CON LA PARALISIS NO SE JUEGA
Atención al llamado del programa nacional
de vacunación contra la POLIOMIELITIS

39. Waldo González Hervé, 1972.

5000 MILLONES 2 DE ENERO DE 1972
ENTERO E 500 VIGESIMO E 25

Polla
con 2 terminaciones
BENEFICIARIO: UNIVERSIDADES DEL PAIS

el niño con diarrea es una flor que se marchita.

Señora mamá:
No le dé
alimento ni
pecho.
Déle mucha
agua cocida.
No lo
abrigue
demasiado.
Corra con él
al Consultorio.

asegurémonos que el pequeño sea grande mañana!...

40. Waldo González Hervé, 1972.

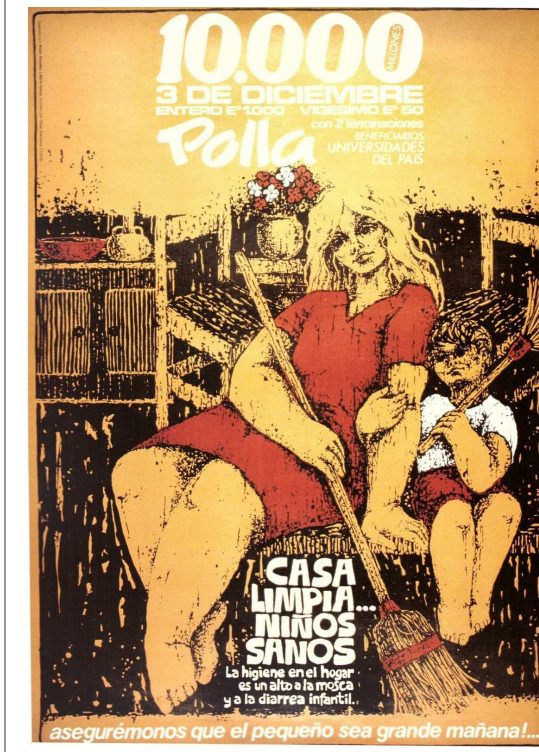

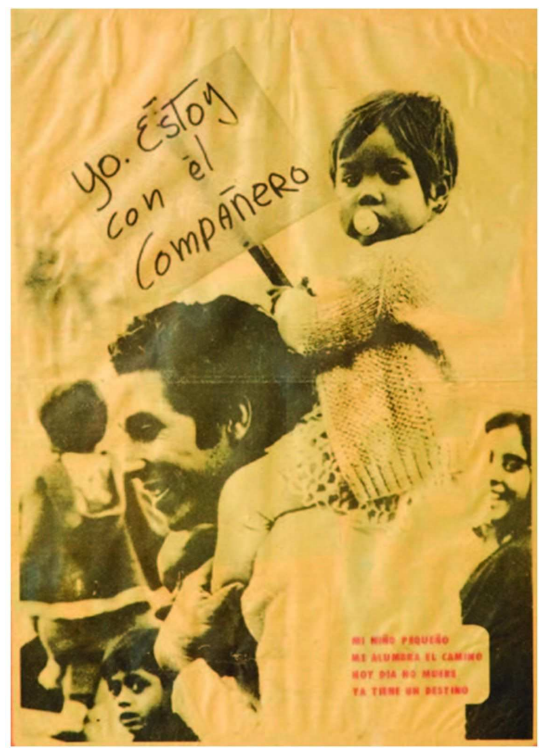
41. Waldo González Hervé, 1973.

42. Waldo González Hervé, 1972.

43. Waldo González Hervé, 1972.

44. Tuntematon tekijä, noin 1970.

45. Luis Albornoz, noin 1971.

46. Waldo González Hervé & Mario Quiroz, 1972.

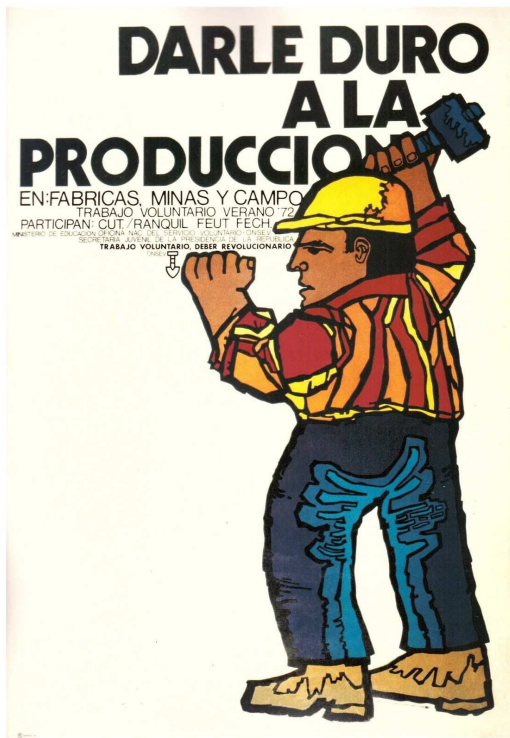

47. Waldo González Hervé & Mario Quiroz, 1972.

48. Luis Albornoz, 1973.

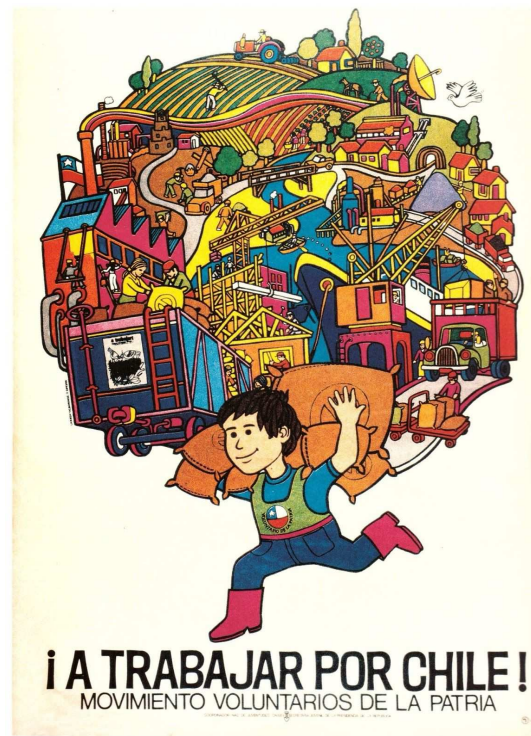
49. Vicente & Antonio Larrea, 1972.

50. Vicente & Antonio Larrea, Luis Albornoz, noin 1972.

51. Vicente & Antonio Larrea, 1972.

52. Antonio Larrea & Luis Albornoz, 1972.

53. Tuntematon tekijä, 1971.

54. Vicente & Antonio Larrea, 1969.

55. World Peace Council WPC, julkaisuajankohta tuntematon.

56. Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL), julkaisuajankohta tuntematon.

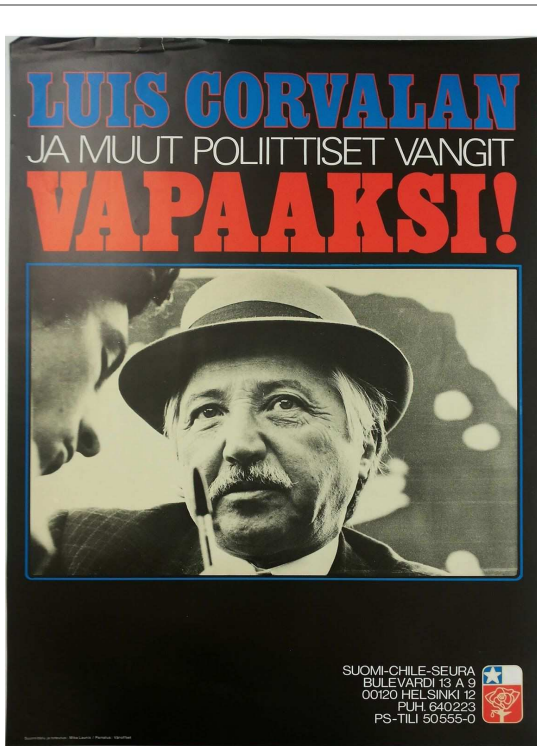

57. Helsingin Laulufestivaali, 1975.

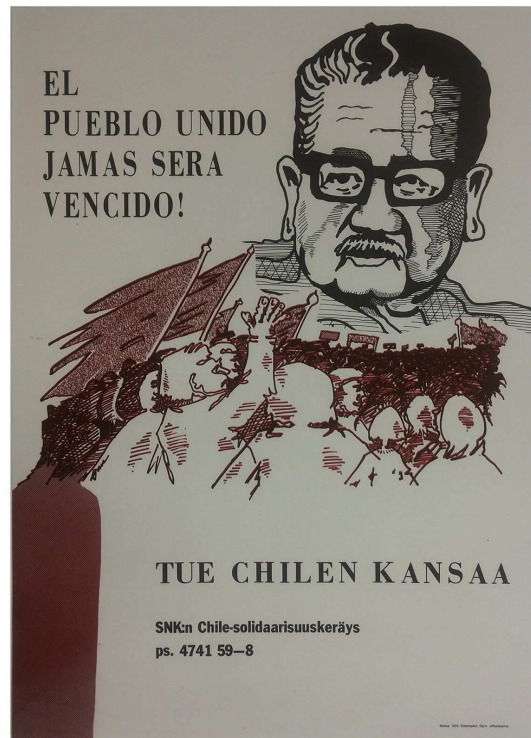

58. Suomen Taiteilijaseura ja Suomi-Chile-seura, 1979. Suunnittelu ja toteutus: Rolando Wistuba

59. Suomi-Chile-seura, 1970-luku. Suunnittelu ja toteutus: Mika Launis

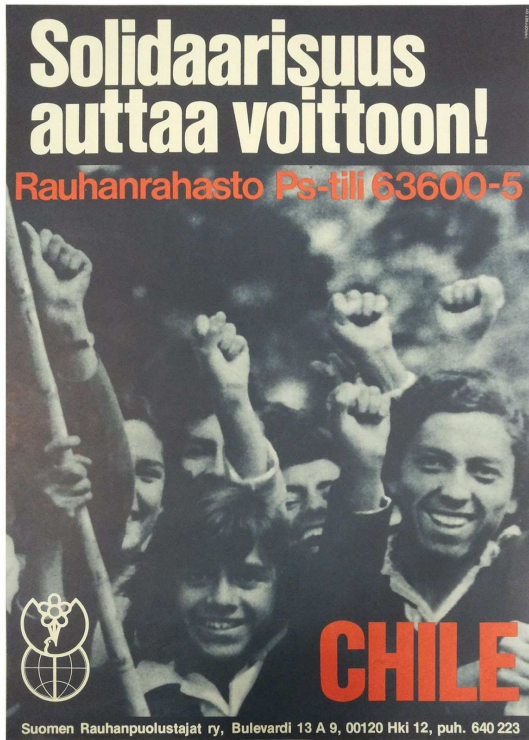
60. SNK:n Chile-solidaarisuuskeräys, 1973.

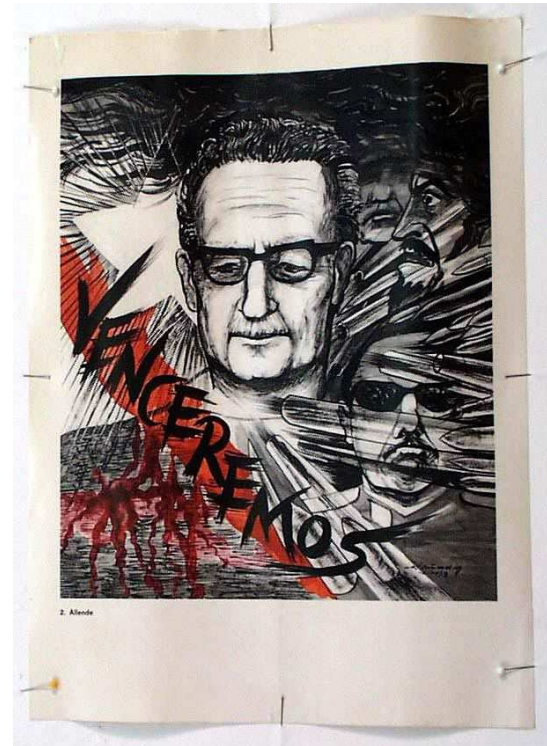
61. Julkaisija ja julkaisuajankohta tuntematon.

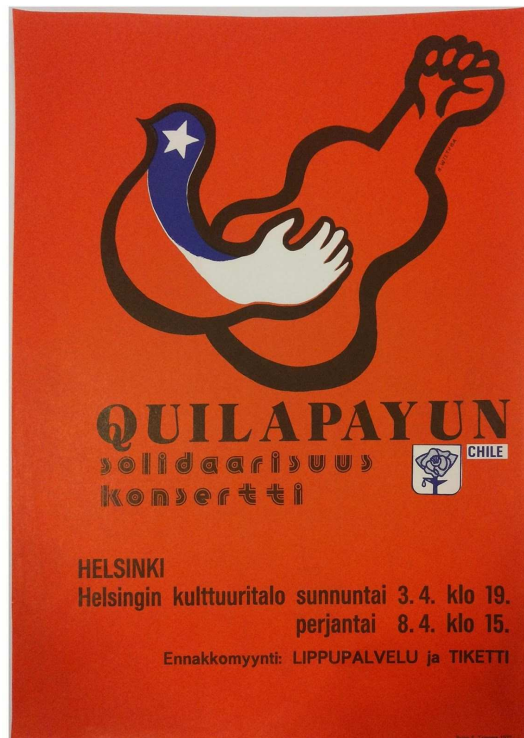
62. Chilen sosialistisen puolueen vuosipäivä, 1974. Suunnittelu ja toteutus: Rolando Wistuba

63. Suomen Rauhanpuolustajat, 1970-luku.

64. Julkaisija tuntematon, 1970-luku.

65. Suomi-Chile-seura, 1977.

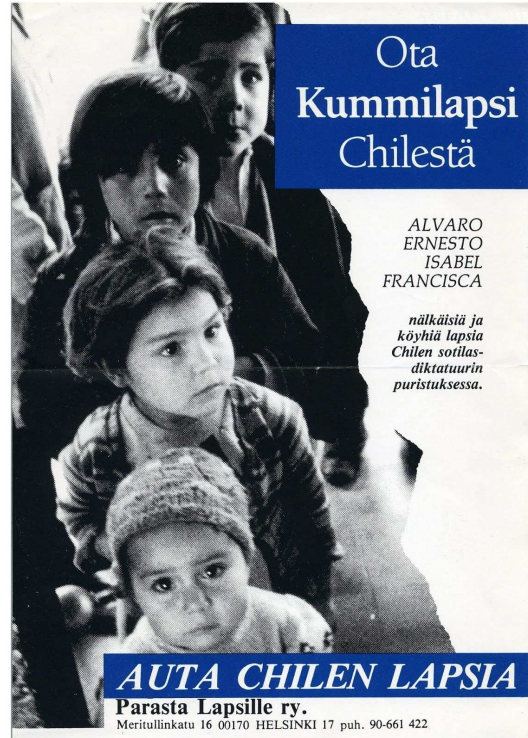

66. Suomi-Chile-seura, 1970-luku.

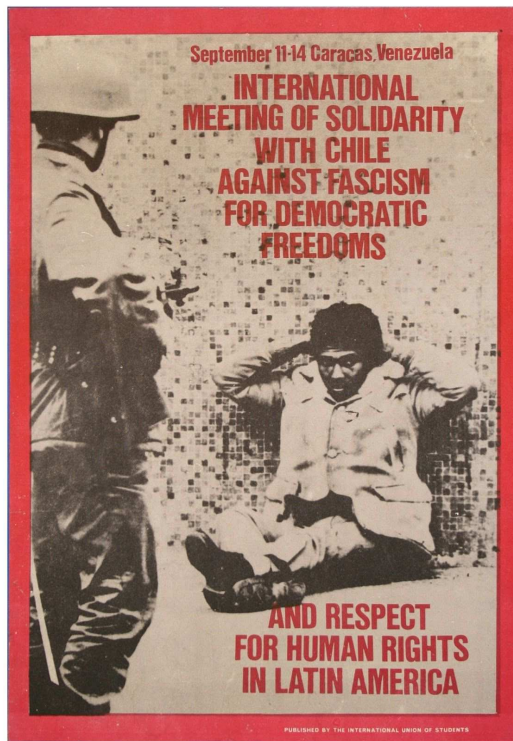

67. Suomi-Chile-seura, 1970-luku.

68. Parasta Lapsille ry., 1984-1987.

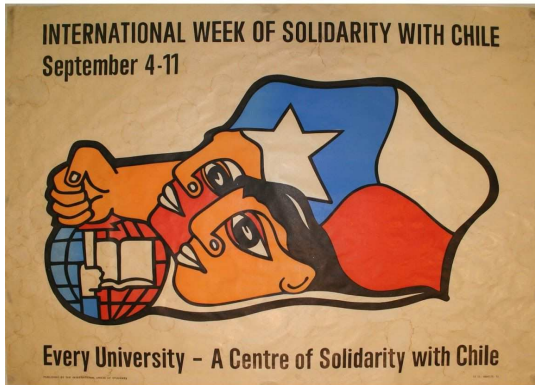

69. The International Union of Students, 1970-luku.

70. Taksvärkkitoimikunta, 1978.

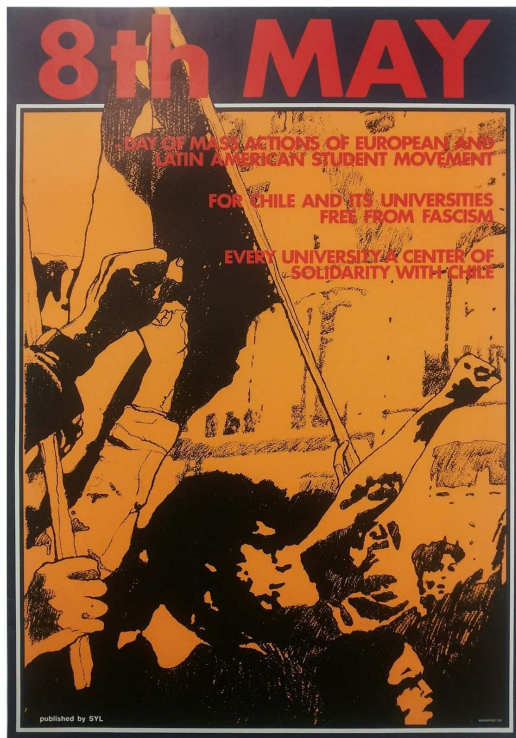

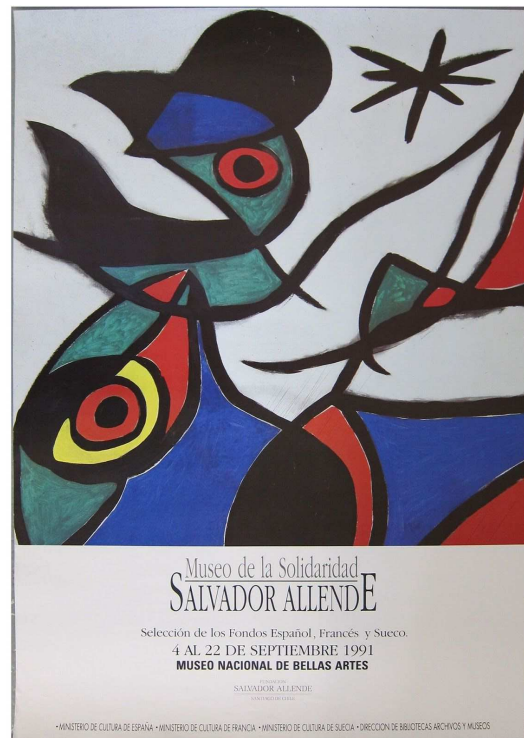
71. The International Union of Students, 1970-luku.

72. France Amérique Latine, 1970-luku.

73. Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL), julkaisuajankohta tuntematon.

74. Solidaarisuuseumuseo Salvador Allende, 1991. Julisteen kuva: Joan Miró, Voiton kukko (1972).

Chileläisten julisteiden lähde	Julisteen numero
Cartel Chileno -julistekokoelma	5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 49, 51, 52, 54.
aficepoliticoenchile.cl -sivusto	1, 2, 3, 4, 15, 16, 21, 22, 25, 32, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 53.

Chile-solidarisuusjulisteiden kokoelmat	Julisteen numero
Kansalliskirjasto	63, 65.
Jyväskylän yliopiston kirjasto	55, 56, 57, 59, 60, 61, 70, 73.
Lahden julistemuseo	58, 74.
Työväenmuseo Werstas	62, 64, 66, 67, 68, 69, 71, 72.